

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Магістерська робота

**на тему «Управління процесами формування та використання прибутку
страхової компанії в аспекті зміцнення її фінансово-економічної безпеки
(ПрАТ СК «ПЗУ Україна»)»**

Виконала: студентка 2-го курсу, групи 601-УФБ
Спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Олешко Т.О.

Керівник: д.е.н., професор Варналій З.С.
Рецензент: к.е.н., доцент, доцент кафедри
менеджменту і логістики Кудінова А.О.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Олешко Т.О.

Підтверджую достовірність даних,
використаних у роботі
Олешко Т.О.

Полтава, 2026 року

АНОТАЦІЯ

Олешко Т.О. Управління процесами формування та використання прибутку страхової компанії в аспекті зміцнення її фінансово-економічної безпеки (ПрАТ СК «ПЗУ Україна»). Рукопис. Магістерська робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2026.

Робота містить 68 сторінок, 7 таблиць, 20 рисунків, список літератури із 65 джерел та 3 додатки.

Ключові слова: страхова компанія, прибуток, фінансово-економічна безпека, ризики, загрози, фінансовий результат, управління прибутком.

Специфіка формування прибутку страхової компанії в умовах посилення регуляторних вимог до платоспроможності та необхідності балансування між прибутковістю і фінансовою стійкістю актуалізують потребу в науково обґрунтованому вдосконаленні процесів управління формуванням та використанням прибутку з позицій забезпечення фінансово-економічної безпеки страховика.

Мета роботи – дослідження теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління процесами формування та використання прибутку страхової компанії для зміцнення її фінансово-економічної безпеки.

Об'єктом дослідження є процеси формування та використання прибутку страхової компанії.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління формуванням і використанням прибутку страхової компанії як основи забезпечення її фінансово-економічної безпеки.

У магістерській роботі досліджено економічну сутність прибутку страховика, обґрунтовано значення прибуткової діяльності у забезпеченні фінансово-економічної безпеки та досліджено особливості управління формуванням і використанням прибутку страхової компанії в контексті зміцнення її фінансово-економічної безпеки. Здійснено аналіз фінансових показників діяльності ПрАТ СК «ПЗУ Україна», досліджено процеси формування та використання прибутку, а також проведено діагностику рівня фінансово-економічної безпеки страхової компанії з оцінкою впливу на нього показників прибутковості. Обґрунтовано напрями удосконалення управління прибутком страховика, надано рекомендації щодо збалансування рівня прибутковості та фінансової стійкості в умовах невизначеності, запропоновано заходи з оптимізації андеррайтингової політики для підвищення прибутковості та використання цифрових інструментів для максимізації прибутку і зміцнення фінансово-економічної безпеки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій щодо впровадження системи моніторингу індикаторів фінансово-економічної безпеки в діяльності страхових компаній для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на збалансування рівня прибутковості та фінансової стійкості в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

Наукова новизна роботи визначається обґрунтуванням рекомендацій щодо удосконалення процесів формування і використання прибутку страхових компаній на засадах забезпечення фінансово-економічної безпеки, що передбачає інтеграцію традиційних підходів до максимізації фінансового результату з сучасними концепціями ризик-менеджменту з урахуванням специфіки функціонування страховиків в умовах підвищених ризиків.

SUMMARY

Oleshko T.O. Management of the formation and use processes of insurance company profits in terms of strengthening its financial and economic security (PJSC IC “PZU Ukraine”). Manuscript. Master’s work on obtaining a second (master's) level of higher education from the specialty 072 “Finance, banking, insurance and stock market” under the educational-professional program “Financial and Economic Security Management”, National University Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic, Poltava, 2026.

The work contains 68 pages, 7 tables, 20 figures, a list of literature from 65 sources and 3 applications.

Key words: insurance company, profit, financial and economic security, risks, threats, financial result, profit management.

The specific features of profit formation in insurance companies under increasingly stringent solvency regulatory requirements and the need to balance profitability and financial stability intensify the demand for scientifically grounded improvements in profit formation and utilization management from the perspective of ensuring the insurer’s financial and economic security.

The purpose of the study is to examine the theoretical foundations and to develop practical recommendations for improving the management of profit formation and utilization processes in an insurance company in order to strengthen its financial and economic security.

The object of the study is the processes of profit formation and utilization in an insurance company.

The subject of the study comprises a set of theoretical, methodological, and practical aspects of managing the formation and use of an insurance company’s profit as the basis for ensuring its financial and economic security.

The master’s thesis investigates the economic essence of an insurer’s profit, substantiates the role of profitable activity in ensuring financial and economic

security, and examines the specific features of managing profit formation and utilization in the context of strengthening the insurer's financial and economic security. An analysis of the financial performance indicators of PJSC IC "PZU Ukraine" is conducted, the processes of profit formation and utilization are examined, and the level of the insurance company's financial and economic security is diagnosed with an assessment of the impact of profitability indicators on it. The study substantiates directions for improving profit management, provides recommendations for balancing profitability and financial stability under conditions of uncertainty, proposes measures to optimize underwriting policy to enhance profitability, and suggests the use of digital tools to maximize profit and strengthen financial and economic security.

The practical significance of the obtained results lies in the possibility of applying the proposed recommendations to implement a monitoring system of financial and economic security indicators in the activities of insurance companies, enabling informed managerial decision-making aimed at balancing profitability and financial stability in an uncertain external environment.

The scientific novelty of the study is determined by the substantiation of recommendations for improving the processes of profit formation and utilization in insurance companies based on the principles of ensuring financial and economic security, which implies the integration of traditional approaches to financial result maximization with modern risk management concepts, taking into account the specific features of insurers' operation under heightened risk conditions.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	7
1.1. Економічна сутність прибутку страхової компанії.....	7
1.2. Значення прибуткової діяльності у забезпеченні фінансово-економічної безпеки страхової компанії	13
1.3. Особливості управління формуванням та використанням прибутку страхової компанії в контексті зміцнення його фінансово-економічної безпеки	19
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ СК «ПЗУ УКРАЇНА» НА ЙОГО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ.....	27
2.1. Аналіз фінансових показників діяльності ПрАТ СК «ПЗУ Україна».....	27
2.2. Дослідження процесів формування та використання прибутку страхової компанії.....	34
2.3. Діагностика рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «ПЗУ Україна» та впливу на нього показників прибутковості.....	41
Висновки до розділу 2.....	48
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ЇЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	46
3.1. Рекомендації щодо збалансування рівня прибутковості та фінансової стійкості страхової компанії в умовах невизначеності	46

				МР 601-УФБ 12212522						
	П. І. Б.	Підпис	Дата							
<i>Розроб.</i>	<i>Олешко Т.О.</i>			<i>Управління процесами формування та використання прибутку страхової компанії в аспекті зміцнення її фінансово-економічної безпеки (ПрАТ СК «ПЗУ Україна»)</i>						
<i>Перевір.</i>	<i>Варналій З.С.</i>									
<i>Н. Контр.</i>	<i>Варналій З.С.</i>									
<i>Затверд.</i>	<i>Свистун Л.А.</i>									
				<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%; text-align: center;">Літ.</td> <td style="width: 33%; text-align: center;">Арк.</td> <td style="width: 33%; text-align: center;">Акрушів</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;"> </td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">68</td> </tr> </table>	Літ.	Арк.	Акрушів		3	68
Літ.	Арк.	Акрушів								
	3	68								
				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування						

3.2. Заходи з удосконалення андеррайтингової політики з метою підвищення прибутковості страхової компанії.....	50
Висновки до розділу 3.....	57
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	68

				МР 601-УФБ 12212522			
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
Розроб.	Олешко Т.О.			Управління процесами формування та використання прибутку страхової компанії в аспекті зміцнення її фінансово-економічної безпеки (ПрАТ СК «ПЗУ Україна»)	Літ.	Арк.	Акрушів
Перевір.	Варналій З.С.					4	68
Н. Контр.	Варналій З.С.			Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування			
Затверд.	Свистун Л.А.						

ВСТУП

Специфіка функціонування страхових компаній створює складне середовище управління їхньою прибутковістю, де ризики страхових виплат підсилюються нестабільністю фінансових ринків. Разом із цим посилення вимог до фінансової стійкості страхових компаній з боку регулятора актуалізує необхідність перегляду традиційних підходів до управління прибутком через призму забезпечення фінансово-економічної безпеки страховика, яка охоплює не лише поточну прибутковість, але й довгострокову платоспроможність, ліквідність, репутаційну стійкість і здатність виконувати зобов'язання перед страхувальниками навіть в умовах глобальних викликів і загроз.

Метою магістерської роботи є дослідження теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління процесами формування та використання прибутку страхової компанії для зміцнення її фінансово-економічної безпеки.

Для досягнення доставленої мети було визначено наступні завдання:

- визначити сутність прибутку та його значення у забезпеченні фінансово-економічної безпеки страхової компанії;
- розкрити особливості управління формуванням та використанням прибутку страхової компанії в контексті зміцнення його фінансово-економічної безпеки;
- проаналізувати фінансові показники діяльності ПрАТ СК «ПЗУ Україна»;
- дослідити процеси формування та використання прибутку страхової компанії;
- здійснити діагностику рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «ПЗУ Україна» та впливу на нього показників прибутковості;
- розробити рекомендації щодо збалансування рівня прибутковості та фінансової стійкості страхової компанії в умовах невизначеності;

– сформувати заходи з удосконалення андеррайтингової політики з метою підвищення прибутковості та зміцнення фінансово-економічної безпеки страхової компанії.

Об'єктом дослідження є процеси формування та використання прибутку страхової компанії. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління формуванням і використанням прибутку страхової компанії як основи забезпечення її фінансово-економічної безпеки.

Інформаційну базу магістерської роботи становлять нормативно-правові акти України, що регулюють діяльність страхових компаній, статистичні матеріали органів державної влади, фінансова звітність ПрАТ СК «ПЗУ Україна», наукові праці українських і зарубіжних учених з проблематики управління прибутком і забезпечення фінансово-економічної безпеки, а також аналітичні огляди професійних і фінансових інституцій.

У процесі виконання магістерської роботи використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема методи аналізу й синтезу, індукції та дедукції, абстрактно-логічний метод, економіко-статистичні методи, порівняльний та графічний методи.

Робота має наукову новизну та практичну цінність, оскільки запропоновані рекомендації щодо впровадження системи моніторингу індикаторів фінансово-економічної безпеки можуть бути використані в діяльності страхових компаній для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на збалансування прибутковості та фінансової стійкості в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Основні результати дослідження пройшли апробацію та отримали схвальну оцінку на VII Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи» (м. Полтава, 2025 рік).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Економічна сутність прибутку страхової компанії

Основним індикатором ефективності функціонування страхової організації та основним джерелом формування її власних фінансових ресурсів виступає прибуток. Саме позитивний фінансовий результат страховика забезпечує можливість виконання страхових зобов'язань перед клієнтами та сталий розвиток бізнесу.

Аналіз наукових підходів до трактування економічної сутності прибутку страхової компанії свідчить про існування різноманітних концептуальних підходів, кожен з яких зосереджується на певних аспектах цієї багатогранної економічної категорії. У межах класичного ресурсного підходу прибуток страховика розглядається як позитивна різниця між сукупними доходами від страхової, фінансової та інвестиційної діяльності і загальними витратами на здійснення страхових виплат, ведення справи, формування резервів та інших операційних витрат, що відображає результативність використання фінансових, організаційних та інформаційних ресурсів компанії [5].

Представники функціонального підходу, зокрема В. Базилевич [4], О. Заруба, О. Гаманкова [11], наголошують на тому, що прибуток страховика являє собою вартісну форму реалізації економічних відносин між учасниками страхового ринку, виконуючи функції оцінки ефективності страхових операцій, стимулювання інноваційного розвитку та капіталізації компанії, а також забезпечення фінансової стабільності через формування резервних фондів і власного капіталу.

Особливої уваги заслуговує ризико-орієнтований підхід до визначення сутності прибутку страховика, згідно з яким він інтерпретується як винагорода

за прийняття та ефективне управління страховими ризиками, трансформованими від страхувальників до страхової компанії. На думку С. Осадця, О. Козьменко, Т. Яворської, прибуток у страхуванні відображає не просто перевищення доходів над витратами, а компенсацію за невизначеність, пов'язану з імовірнісним характером настання страхових випадків, необхідність підтримання адекватного рівня платоспроможності та формування страхових резервів для виконання зобов'язань у майбутньому [9].

Ризико-орієнтований підхід підкреслює специфічну природу прибутку страхової компанії, яка принципово відрізняється від прибутку виробничих чи торговельних підприємств, оскільки значна частина доходів страховика формується авансом (у вигляді страхових премій), тоді як відповідні витрати (страхові виплати) можуть виникнути через тривалий період часу або взагалі не виникнути, створюючи унікальну тимчасову асиметрію між надходженнями та видатками.

Вартісний підхід, представлений у працях зарубіжних дослідників, зокрема Д. Бланда, Г. Райта, Ж. Лемера [13], концептуалізує прибуток страхової компанії як приріст її ринкової вартості протягом звітного періоду, скоригований на розподілені дивіденди та внески акціонерів, що дозволяє оцінювати ефективність діяльності страховика з позиції створення вартості для власників. Ця концепція наголошує на тому, що справжній економічний прибуток страховика може суттєво відрізнитися від бухгалтерського прибутку, оскільки включає зміни в ринковій оцінці активів і зобов'язань, зокрема страхових резервів, інвестиційного портфеля та нематеріальних активів, таких як репутація, клієнтська база та бренд.

Синтезуючи різні теоретичні підходи (рис. 1.1), можна стверджувати, що прибуток страхової компанії являє собою комплексну економічну категорію, яка відображає фінансовий результат діяльності страховика, виражений у перевищенні сукупних доходів від страхових операцій, інвестування тимчасово вільних коштів страхових резервів та іншої діяльності над загальними витратами на здійснення страхових виплат, формування технічних

резервів, ведення справи та інші операційні витрати, характеризуючи ефективність управління страховим портфелем, фінансовими ресурсами та ризиками, а також забезпечуючи фінансову стійкість, платоспроможність і можливості для подальшого розвитку компанії.

Рис. 1.1. Визначення економічної сутності прибутку страхової компанії

* побудовано за даними [1, 4-9, 16-18]

Змістовне наповнення категорії «прибуток страхової компанії» розкривається через аналіз її структурних компонентів та специфічних характеристик (рис. 1.2).

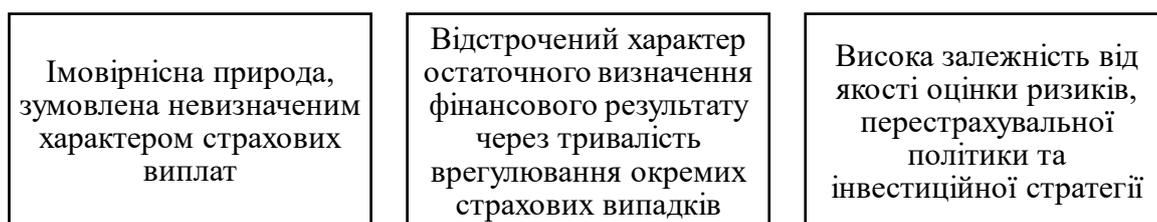

Рис. 1.2. Характерні особливості прибутку страхової компанії

* побудовано за даними [4-9]

На відміну від підприємств реального сектору економіки, де прибуток формується переважно як різниця між собівартістю виготовленої продукції та виручкою від її реалізації, у страхуванні розмір майбутніх витрат на момент отримання доходу залишається невизначеним. Він оцінюється лише на основі

актуарних розрахунків і статистичних даних, що принципово змінює логіку формування та розподілу прибутку.

Передусім слід виокремити технічний результат страхової діяльності, який формується як різниця між заробленими страховими преміями і сумою страхових виплат, зміною резервів збитків, перестраховувальних премій та витрат на залучення клієнтів (рис. 1.3). Технічний результат відображає ефективність власне страхової діяльності компанії, її здатність правильно оцінювати ризики, формувати збалансований страховий портфель і контролювати рівень збитковості.

Рис. 1.3. Характерні особливості прибутку страхової компанії

* побудовано за даними [1, 4-9]

Інвестиційний дохід, отриманий від розміщення коштів страхових резервів та власного капіталу в різноманітні фінансові інструменти, становить другу ключову складову прибутку страховика. Він набуває особливого значення для компаній зі страхування життя, де інвестиційна діяльність може забезпечувати більшу частину загального прибутку порівняно з технічним результатом [7].

Алгоритм формування чистого прибутку страхової компанії відображено на рис. 1.4.

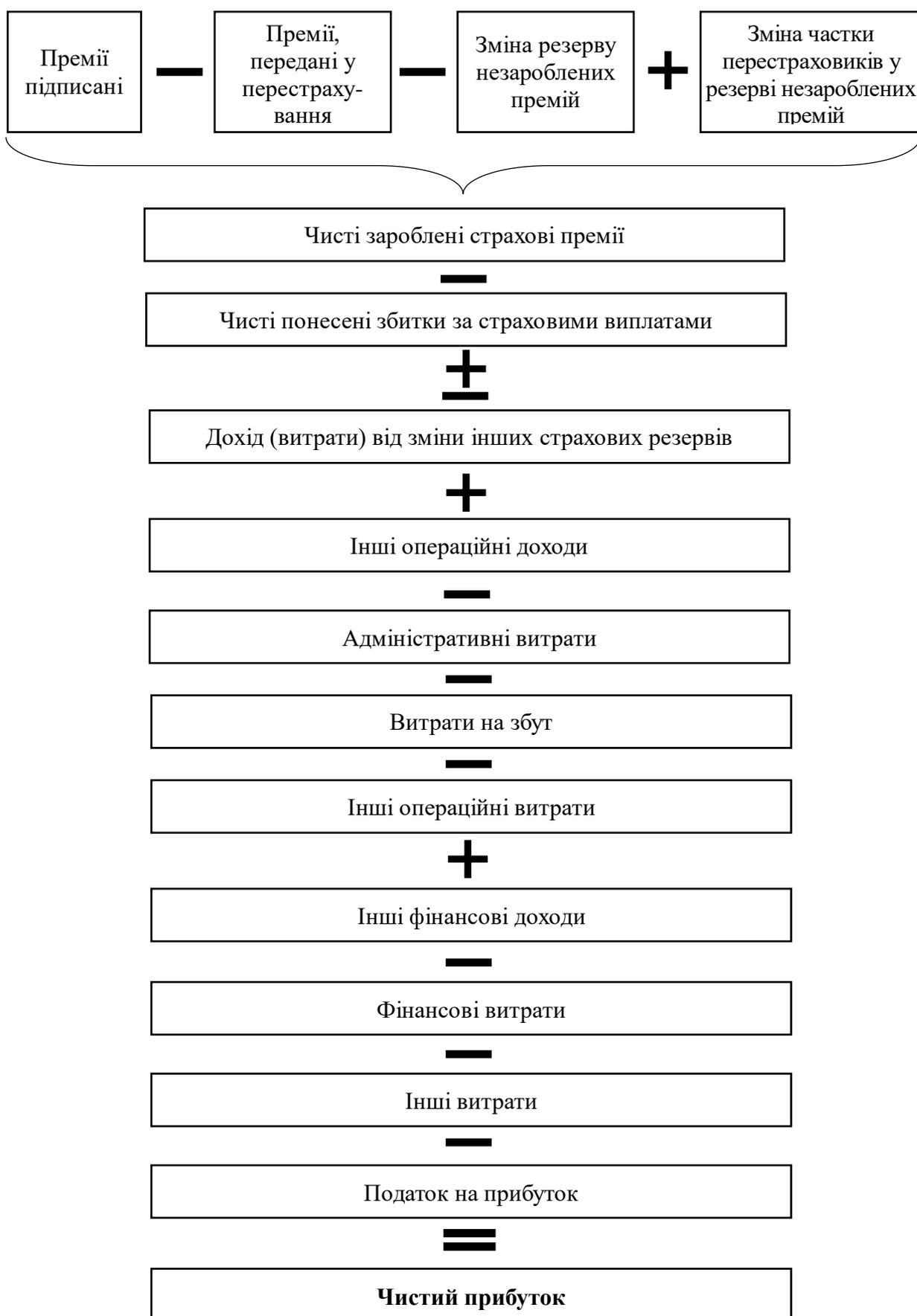

Рис. 1.4. Алгоритм формування чистого прибутку страхової компанії

* побудовано за даними [17]

Порядок формування прибутку страхової компанії характеризується складною багатоетапною структурою. Спочатку визначається валовий страховий дохід, який включає страхові премії за прямими договорами страхування, частку перестраховиків у виплатах і зміні резервів, комісійні винагороди від перестраховиків та інші технічні доходи [5].

На наступному етапі здійснюється коригування валового доходу на премії, передані у перестраховання, та зміну резервів незароблених премій, що дозволяє визначити зароблену премію – дохід, який економічно належить звітному періоду. З зароблених премій вираховуються страхові виплати, скориговані на зміну резервів збитків і частку перестраховиків, витрати на залучення нового бізнесу, адміністративні витрати на ведення справи та відрахування до інших технічних резервів [6]. У результаті формується технічний результат за видами страхування.

До технічного результату додаються доходи від інвестиційної діяльності, які включають дивіденди та проценти від цінних паперів, дохід від здачі майна в оренду, прибуток від зміни вартості фінансових інструментів.

Після вирахування інвестиційних витрат формується операційний прибуток до оподаткування, який після врахування податку на прибуток трансформується в чистий прибуток – кінцевий фінансовий результат діяльності страхової компанії, доступний для розподілу між акціонерами або спрямування на розвиток бізнесу [11].

Таким чином, формування прибутку страхових компаній має специфічні особливості, зумовлені авансовим надходженням доходів, відкладеним виникненням витрат, значною роллю страхових резервів та інвестиційного доходу. На відміну від інших суб'єктів бізнесу, прибутковість страховиків критично залежить від якості управління ризиками та актуарних розрахунків, що підвищує ймовірність недоотримання планових показників прибутку.

1.2. Значення прибуткової діяльності у забезпеченні фінансово-економічної безпеки страхової компанії

В умовах невизначеності, дестабілізуючого впливу зростаючої кількості викликів і загроз [20, 47] стабільна діяльність страхових компаній залежить від безпекоорієнтованості їх фінансового менеджменту. У цьому аспекті першочергового значення набуває забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії, що передбачає стан захищеності її фінансових інтересів, ресурсів та потенціалу від внутрішніх і зовнішніх загроз [19], за якого забезпечується стабільне функціонування страховика, своєчасне виконання зобов'язань перед страхувальниками та можливість сталого розвитку в довгостроковій перспективі.

Фінансово-економічна безпека страховика характеризується здатністю компанії протистояти негативному впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, зберігаючи при цьому фінансову рівновагу, достатній рівень платоспроможності, ліквідності та прибутковості [22].

Значення фінансово-економічної безпеки для страхової компанії в сучасних умовах представлено на рис. 1.5.

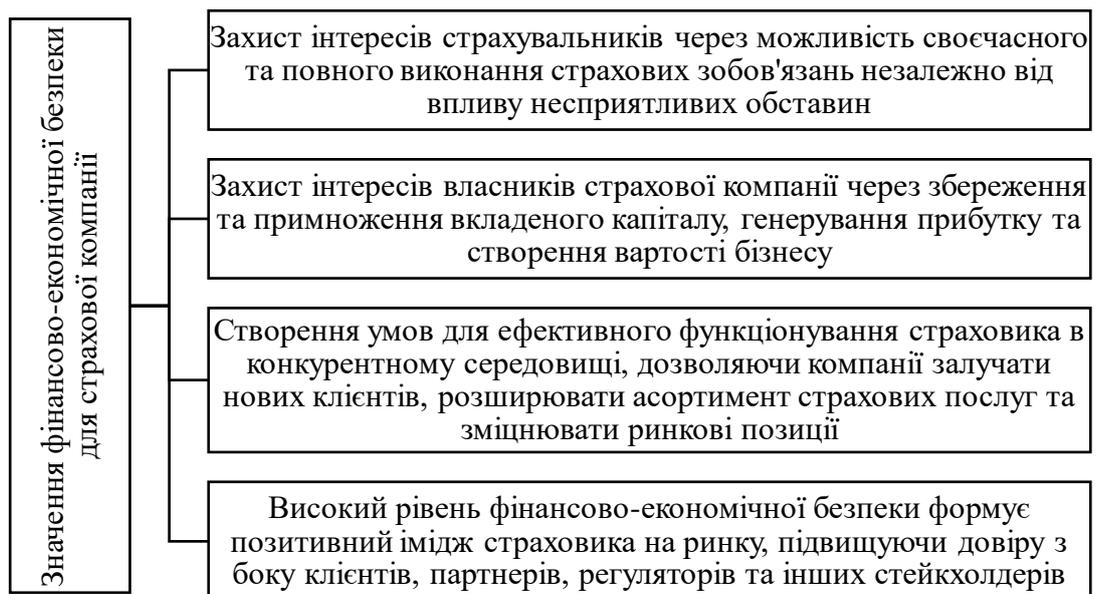

Рис. 1.5. Значення забезпечення фінансово-економічної безпеки для страхової компанії

Структурна фінансово-економічної безпеки страхової компанії включає кілька взаємопов'язаних складових, кожна з яких відіграє специфічну роль у забезпеченні стабільної діяльності страховика (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Складові фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Беззаперечно основною складовою фінансово-економічної безпеки страхової компанії є безпосередньо її фінансова складова, що характеризується захищеністю фінансових ресурсів страховика, достатністю капіталу, збалансованістю грошових потоків, оптимальною структурою активів і зобов'язань, здатністю генерувати прибуток та підтримувати необхідний рівень платоспроможності й ліквідності для виконання поточних і майбутніх зобов'язань перед страхувальниками [22].

Разом із цим, в умовах цифровізації першочергового значення набуває інформаційна складова фінансово-економічної безпеки страховика, як от захищеність інформаційних ресурсів та систем страхової компанії від несанкціонованого доступу, витіку конфіденційної інформації, кібератак та технологічних збоїв, що є критично важливим для збереження даних клієнтів та забезпечення безперервності бізнес-процесів [2].

Від інвестиційної й ринкової складової безпосередньо залежить результативність діяльності страхової компанії та обсяги отриманого нею прибутку. При цьому кадрова складова, що передбачає наявність кваліфікованого персоналу, ефективної системи мотивації та розвитку

співробітників, мінімізація ризиків, пов'язаних з плінністю кадрів, недостатньою компетентністю або недобросовісними діями працівників, визначає успіх страхового бізнесу та здатність протидіяти зовнішнім і внутрішнім загрозам.

Для об'єктивної оцінки рівня фінансово-економічної безпеки страхової компанії в науковій літературі запропоновано різноманітні методичні підходи, серед яких особливу увагу заслуговує методика інтегрального оцінювання на основі системи фінансових показників. Найбільш універсальна методика передбачає розрахунок інтегрального показника фінансово-економічної безпеки на основі основних груп індикаторів, кожна з яких характеризує певний аспект фінансово-економічної діяльності страховика: показники платоспроможності та капіталізації, показники ліквідності, показники ліквідності та показники прибутковості. Для розрахунку інтегрального показника фінансово-економічної безпеки кожному показнику присвоюється бальна оцінка залежно від його відповідності нормативним та оптимальним значенням. Кожній групі показників присвоюється ваговий коефіцієнт, що відображає її значимість для загальної оцінки фінансово-економічної безпеки страховика.

Інтерпретація значень інтегрального показника здійснюється за шкалою в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Шкала оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Бали	Рівень фінансово-економічної безпеки	Характеристика
1,6-2,0	Високий	Стабільний фінансовий стан страховика, достатня капіталізація, ефективне управління ризиками та висока конкурентоспроможність
1,2-1,59	Задовільний	Страховик здатен виконувати свої зобов'язання, однак існують окремі проблемні зони, що потребують уваги менеджменту
0,8-1,19	Незадовільний	Характеризується наявністю суттєвих фінансових проблем, недостатньою ліквідністю або низькою прибутковістю
менше 0,8	Критичний	Страховик знаходиться під загрозою банкрутства або втрати ліцензії

Аналіз представленої методики оцінювання фінансово-економічної безпеки страхової компанії дозволяє виокремити роль показників прибутковості у забезпеченні безпеки страховика. Вагомість цієї групи показників, як правило, становить 30% від загальної оцінки. Крім цього, прибуток опосередковано впливає і на інші групи показників (рис. 1.7).

Передусім, прибуток виступає основним джерелом формування та нарощення власного капіталу страховика, який є фундаментом його платоспроможності. Відрахування від прибутку до резервних фондів, спрямування нерозподіленого прибутку на капіталізацію компанії збільшують фактичний запас платоспроможності, дозволяючи страховику приймати на страхування більші обсяги ризиків, розширювати географію діяльності та асортимент страхових продуктів без залучення зовнішнього фінансування.

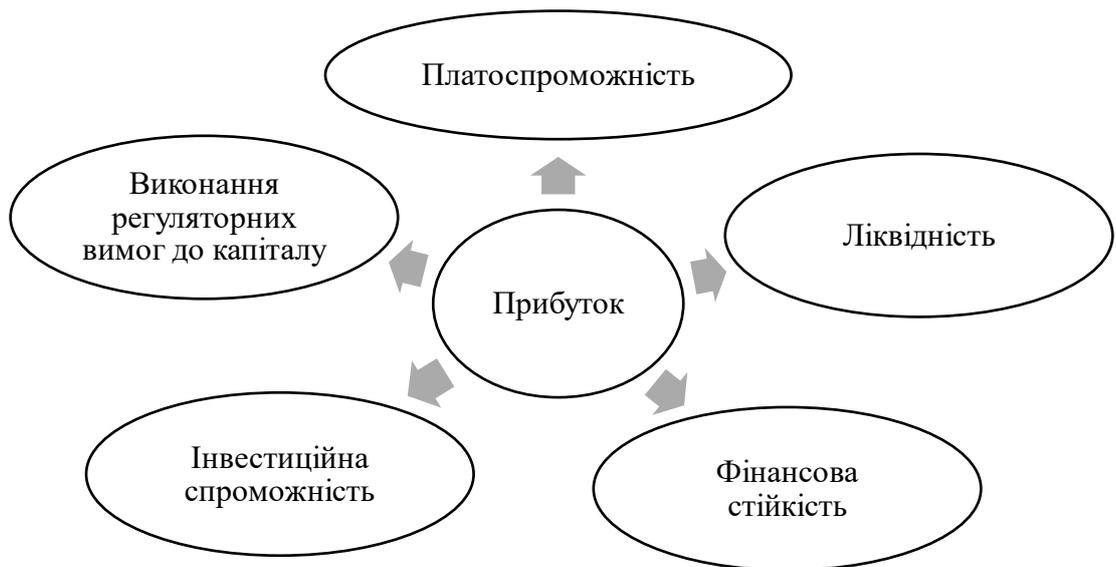

Рис. 1.7. Роль прибутку у забезпеченні фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Прибуток забезпечує фінансову стійкість страхової компанії через створення внутрішніх буферів капіталу, що дозволяють абсорбувати несподівані збитки та протистояти негативним коливанням у страховій та інвестиційній діяльності [30].

У періоди несприятливої кон'юнктури, коли рівень збитковості за окремими видами страхування може суттєво зростати або інвестиційний дохід знижуватися через падіння фінансових ринків, накопичений прибуток минулих періодів у формі резервних фондів та нерозподіленого прибутку дозволяє страховику зберігати фінансову рівновагу, продовжувати виконання зобов'язань перед клієнтами та уникати загрози банкрутства. Страхові компанії з тривалою історією прибуткової діяльності демонструють значно вищу фінансову стійкість у кризові періоди порівняно з компаніями, що мають мінімальні резерви капіталу.

Також прибутковість страховика безпосередньо впливає на його ліквідність та здатність виконувати поточні зобов'язання. Генерування прибутку від страхової та інвестиційної діяльності забезпечує позитивний операційний грошовий потік, поповнює запаси високоліквідних активів, що є критично важливим для своєчасного здійснення страхових виплат [11]. Страхові компанії з низькою прибутковістю часто стикаються з проблемами ліквідності, вимушені реалізовувати свої інвестиційні активи з дисконтом для фінансування виплат або навіть затримувати розрахунки з клієнтами, що підриває довіру до страховика та призводить до репутаційних втрат. Натомість прибуткові страхові компанії мають достатні ліквідні резерви для покриття навіть екстраординарних страхових збитків без загрози для поточної діяльності.

У тому числі за рахунок сформованого прибутку забезпечуються регуляторні вимоги до фінансового стану страховика. Національний банк України як мегарегулятор страхового ринку встановлює суворі вимоги до платоспроможності, достатності капіталу, якості активів страхових компаній. Недостатній рівень прибутковості або тривалі збитки можуть призвести до порушення нормативів, застосування санкцій з боку регулятора, обмежень на здійснення окремих операцій або навіть відкликання ліцензії.

Прибуткові страхові компанії мають фінансові ресурси для інвестування в розвиток бізнесу: впровадження інноваційних страхових продуктів, цифрову

трансформацію, розширення мережі продажів, маркетингові кампанії, підвищення кваліфікації персоналу. Стабільна прибутковість також формує позитивну репутацію страховика на ринку, підвищує довіру з боку страхувальників, партнерів та перестраховиків [36], що є критично важливим у страховому бізнесі, де довіра виступає основою взаємовідносин.

Особливе значення прибуткової діяльності для фінансово-економічної безпеки страховика полягає у формуванні можливостей для стратегічного розвитку та адаптації до змін зовнішнього середовища. Страхові компанії, що стабільно генерують прибуток, мають ресурси для реалізації довгострокових стратегічних ініціатив, зокрема диверсифікації бізнесу, виходу на нові ринки, злиття та поглинання, створення нових бізнес-напрямків. Це підвищує їх адаптивність до змін регуляторного середовища, технологічних інновацій, зміни споживчих переваг та інших факторів зовнішнього середовища [40].

Водночас необхідно відзначити, що забезпечення фінансово-економічної безпеки страховика вимагає не просто досягнення прибутковості, а забезпечення стабільної, передбачуваної та якісної прибуткової діяльності. Короткострокові високі прибутки, досягнуті за рахунок прийняття надмірних ризиків, зниження якості страхового портфеля, недостатнього резервування або агресивної інвестиційної політики, не забезпечують справжньої безпеки, а навпаки, створюють загрози для майбутньої стійкості компанії. Достатня прибутковість, що підтримує фінансово-економічну безпеку, має формуватися на основі ефективного управління ризиками, якісного андеррайтингу, оптимізації операційних витрат, збалансованої інвестиційної стратегії та орієнтації на довгострокову вартість бізнесу.

Таким чином, прибуток не лише відображає поточну ефективність діяльності страховика, а й створює ресурсну базу для його майбутнього розвитку, забезпечує захист від зовнішніх і внутрішніх загроз, дозволяє виконувати зобов'язання перед всіма стейкхолдерами.

1.3. Особливості управління формуванням та використанням прибутку страхової компанії в контексті зміцнення його фінансово-економічної безпеки

Управління формуванням та використанням прибутку страхової компанії являє собою комплексну систему управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію процесів генерування, розподілу та реінвестування фінансових результатів діяльності з метою максимізації вартості бізнесу при одночасному забезпеченні належного рівня фінансово-економічної безпеки.

На відміну від управління прибутком у підприємствах інших секторів економіки, управління прибутком страховика характеризується специфічними особливостями (табл. 1.2), зумовленими імовірнісною природою страхової діяльності, тривалим циклом формування фінансового результату, необхідністю балансування між прибутковістю та платоспроможністю, а також впливом регуляторних обмежень.

Процеси формування та розподілу прибутку страхової компанії суттєво відрізняються від інших суб'єктів господарювання (табл. 1.2). Основні відмінності порівняно з банківськими установами полягають передусім у природі основної діяльності та структурі доходів і витрат.

Так, банки генерують прибуток переважно через процентну маржу, тобто різницю між ставками за виданими кредитами та залученими депозитами, а також через комісійні доходи від надання фінансових послуг. Натомість страхові компанії формують основний дохід від страхової діяльності через страхові премії, ефективність якої визначається точністю розрахунків, якістю відбору ризиків і збалансованістю страхового портфеля. Банківська діяльність характеризується відносно передбачуваним характером доходів і витрат, оскільки процентні платежі визначаються договірними умовами. Тоді як страховик стикається з принциповою невизначеністю щодо майбутніх виплат, які залежать від частоти й тяжкості страхових випадків.

Таблиця 1.2

Особливості процесу управління формуванням прибутку страхових компаній
порівняно з іншими суб'єктами господарювання

Критерій порівняння	Страхові компанії	Банки	Підприємства реального сектору	Інші суб'єкти господарювання (послуги, торгівля тощо)
Основне джерело доходів	Страхові премії (внески страхувальників)	Процентні доходи за кредитами, комісійні доходи	Дохід від реалізації продукції (робіт, послуг)	Виторг від реалізації товарів або послуг
Часовий розрив між доходами та витратами	Значний (премії отримуються авансом, страхові виплати – у майбутньому)	Помірний (доходи залежать від строків кредитування)	Мінімальний або коротко-строковий	Здебільшого коротко-строковий
Основний фактор формування прибутку	Коректність тарифної політики та управління ризиками	Різниця між процентними ставками (спред)	Рівень собівартості та ціни реалізації	Обсяги продажу та маржинальність
Роль резервів у формуванні прибутку	Визначальна – страхові резерви істотно впливають на фінансовий результат	Важлива – резерви під кредитні ризики зменшують прибуток	Обмежена – резерви створюються у незначних обсягах	Мінімальна
Інвестиційний дохід	Суттєва складова прибутку від розміщення страхових резервів	Вагома складова доходів	Зазвичай другорядна	Обмежена або відсутня
Регуляторний вплив на прибуток	Жорстке регулювання структури доходів, резервів і капіталу	Дуже жорстке банківське регулювання	Помірне державне регулювання	Обмежене регулювання
Механізм формування прибутку	Різниця між страховими преміями, інвестиційним доходом і страховими виплатами та резервами	Різниця між доходами від активних операцій і витратами за пасивами	Різниця між доходом від реалізації та собівартістю	Різниця між виторгом і операційними витратами

* складено за даними [1, 4-9]

Специфіка формування прибутку страховика порівняно з виробничими, торговельними та сервісними підприємствами виявляється у принципово іншій часовій структурі грошових потоків. Підприємства реального сектору спочатку несуть витрати на виробництво або закупівлю товарів, а згодом

отримують виручку від їх реалізації. При цьому всі компоненти фінансового результату визначаються на момент здійснення операції з високим ступенем точності. Натомість страхова компанія спочатку отримує страхову премію, створюючи зобов'язання перед клієнтом щодо майбутніх можливих виплат, розмір і момент здійснення яких залишаються невідомими [9]. Це зумовлює необхідність формування страхових резервів, коригування яких у наступних періодах безпосередньо впливає на фінансовий результат. У деяких видах страхування остаточний прибуток або збиток за певним періодом визначається лише через декілька років після його завершення.

Істотною відмінністю виступає також роль інвестиційної діяльності у формуванні прибутку страховика порівняно з іншими суб'єктами господарювання. Для виробничих підприємств інвестиційні доходи зазвичай становлять незначну частку загального прибутку, тоді як для страхових компаній, особливо у сегменті страхування життя, інвестиційна діяльність є невід'ємною складовою бізнес-моделі. Страховик має у своєму розпорядженні значні обсяги тимчасово вільних коштів страхових резервів, інвестування яких забезпечує додатковий дохід, а в окремих випадках може компенсувати негативний результат страхової діяльності. Порівняно з банками, де інвестиційна діяльність також відіграє важливу роль, страховики мають довший інвестиційний горизонт завдяки тривалому характеру страхових зобов'язань.

Специфічним аспектом формування прибутку страхових компаній виступає його тісний взаємозв'язок із системою регулювання та вимогами до капіталізації і платоспроможності. Регуляторні норми, зокрема вимоги до мінімального розміру статутного капіталу, нормативи платоспроможності, обмеження щодо структури активів та правила формування технічних резервів [1], безпосередньо впливають на можливості страховика генерувати та розподіляти прибуток. Вони створюють обмеження на дивідендну політику та визначають необхідність утримання значної частини прибутку для забезпечення достатнього запасу платоспроможності. Ця особливість характерна й для банків, діяльність яких також підлягає суворому

регулюванню, однак відрізняє їх від нефінансових підприємств, які мають значно більшу свободу у розподілі прибутку.

Концептуальні основи управління формуванням та використанням прибутку страхової компанії базуються на інтеграції принципів фінансового менеджменту, ризик-менеджменту та стратегічного управління (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Принципи управління формуванням та використанням прибутку страхової компанії

Назва принципу	Зміст
Цільової орієнтації	Управлінські рішення щодо формування та використання прибутку підпорядковані стратегічним цілям компанії та завданням зміцнення її фінансово-економічної безпеки.
Збалансованості	Узгодження інтересів різних стейкхолдерів страхової компанії – акціонерів, які очікують високої дохідності капіталу, страхувальників, зацікавлених у надійності та платоспроможності страховика, менеджменту, орієнтованого на довгостроковий розвиток бізнесу, та регуляторів, що контролюють дотримання нормативних вимог до фінансового стану.
Комплексності	Необхідність одночасного врахування всіх факторів та джерел його формування – технічного результату від страхової діяльності, інвестиційного доходу, результатів іншої операційної діяльності, а також координації рішень щодо ціноутворення, андеррайтингу, перестраховування, управління витратами та інвестиційної політики.
Превентивності	Орієнтація на попередження негативних відхилень фінансових результатів через систему раннього попередження, моніторингу ключових індикаторів та проактивного реагування на загрози прибутковості.
Адаптивності	Здатність гнучко реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, коригувати цільові орієнтири та управлінські інструменти відповідно до ринкової кон'юнктури, регуляторних вимог та стратегічних пріоритетів компанії.

Основні аспекти управління прибутком страхової компанії наведено на рис. 1.8. Управління формуванням прибутку страховика насамперед базується на ефективній андеррайтинговій політиці, що дозволяє формувати збалансований портфель ризиків, уникати концентрації ризиків, забезпечувати передбачуваність збитковості та стабільність фінансових результатів. Тарифна політика має забезпечувати баланс між конкурентоспроможністю та достатністю премій для покриття очікуваних збитків і генерування цільового прибутку [37].

Рис. 1.8. Складові управління прибутком страхової компанії

Особливої уваги заслуговує політика щодо перестраховування, що передбачає визначення оптимального рівня утримання ризиків для максимізації очікуваного прибутку при захисті капіталу страховика від катастрофічних втрат та забезпеченні цільових параметрів фінансово-економічної безпеки.

Управління інвестиційною складовою прибутку передбачає формування диверсифікованого портфеля, що генерує достатній дохід при дотриманні регуляторних вимог і прийнятному рівні інвестиційних ризиків, координацію інвестиційної стратегії з андеррайтинговою політикою для мінімізації фінансових ризиків [24].

Планування прибутку на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях передбачає визначення цільових показників рентабельності, темпів зростання капіталу у контексті вимог до фінансово-економічної безпеки. Гнучке бюджетування з розробкою сценаріїв дозволяє підготувати альтернативні плани дій та підвищити адаптивність до змін зовнішнього середовища [29]. Контроль формування прибутку через моніторинг ключових індикаторів ефективності та факторний аналіз дозволяє ідентифікувати проблемні зони та своєчасно приймати коригувальні заходи.

Система управління використанням прибутку полягає у забезпеченні балансу інтересів стейкхолдерів та вимог фінансово-економічної безпеки.

Дивідендна політика страховика підлягає суворим регуляторним обмеженням, що не допускають порушення нормативів платоспроможності. Оптимальна політика має забезпечувати винагороду акціонерів при збереженні достатнього рівня капіталізації для підтримання цільових нормативів платоспроможності з запасом.

Використання частини прибутку для формування резервного капіталу становить важливий напрямок зміцнення фінансово-економічної безпеки. Резервний капітал використовується для мінімізації непередбачених збитків та підтримання платоспроможності в несприятливі періоди [36]. Страхові компанії, орієнтовані на високий рівень безпеки, можуть добровільно створювати додаткові резервні фонди понад нормативні вимоги. Реінвестування прибутку у розвиток має базуватися на оцінці впливу проектів на фінансово-економічну безпеку та дозволяє забезпечувати економічне зростання без залучення зовнішнього фінансування.

Управління ризиками прибутковості є невід'ємною складовою забезпечення фінансово-економічної безпеки (рис. 1.9).

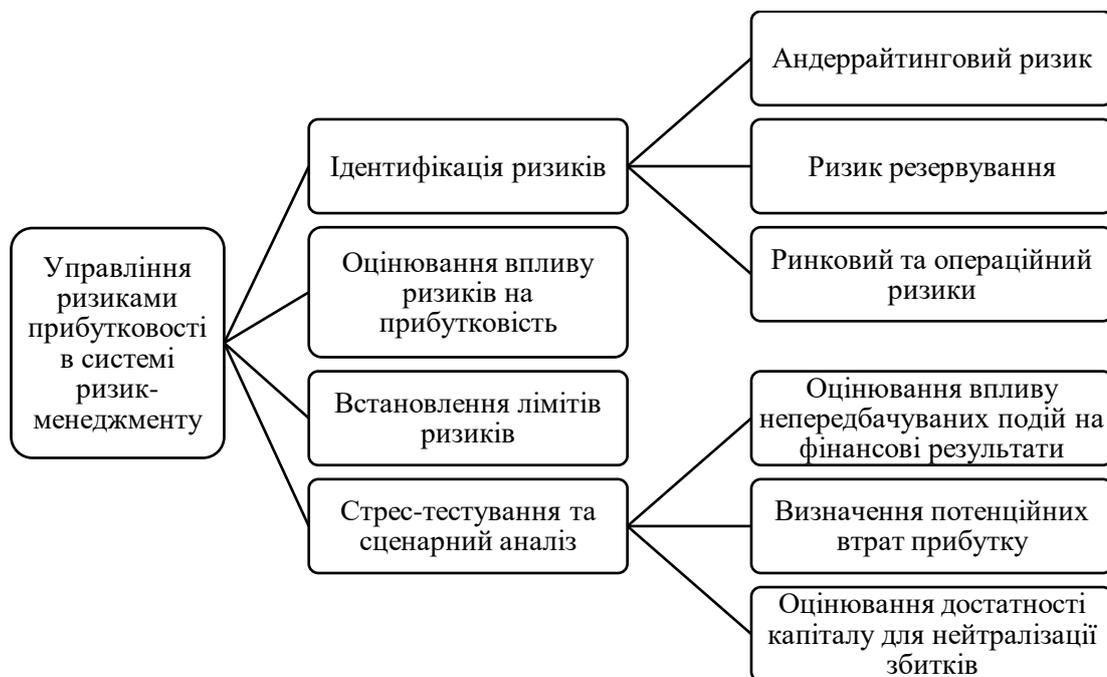

Рис. 1.9. Управління ризиками прибутковості в системі ризик-менеджменту

В умовах зовнішніх викликів особливе значення відіграє стрес-тестування, результати якого використовуються при формуванні політики розподілу прибутку та визначенні мінімально необхідного рівня резервного капіталу для забезпечення фінансово-економічної безпеки в несприятливих умовах.

Організаційне забезпечення управління прибутком страхової компанії передбачає координацію департаментів андеррайтингу, інвестицій, фінансів та ризик-менеджменту. Створення комітетів з управління активами та пасивами або комітетів з ризиків забезпечує прийняття збалансованих рішень. Система мотивації персоналу має бути узгоджена з цілями управління прибутком та фінансово-економічної безпеки, включаючи показники якості страхового портфеля, рентабельності при дотриманні нормативів фінансової стійкості.

В сучасних умовах цифровізації ефективність управління прибутком в аспекті зміцнення фінансово-економічної безпеки страховика може бути суттєво підвищена через застосування цифрових технологій в аналітичних розрахунках страховика для покращення андеррайтингу, автоматизацію бізнес-процесів для зниження операційних витрат та використання штучного інтелекту для виявлення шахрайства і врегулювання збитків.

Таким чином, управління формуванням та використанням прибутку страхової компанії в контексті зміцнення її фінансово-економічної безпеки являє собою комплексну, багатоаспектну систему, що інтегрує стратегічне планування, тактичні рішення щодо андеррайтингу, ціноутворення, управління витратами та інвестиціями, контроль фінансових результатів та політику розподілу прибутку у єдиний управлінський процес.

Ефективність управління прибутком страховика визначається здатністю його менеджменту балансувати між максимізацією поточної прибутковості та забезпеченням високого рівня фінансово-економічної безпеки, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та створювати стійкі конкурентні переваги при дотриманні регуляторних вимог до платоспроможності та фінансової стійкості.

Висновки до розділу 1

У першому розділі магістерської роботи досліджено теоретичні засади управління прибутком страхової компанії в контексті забезпечення її фінансово-економічної безпеки.

Визначено, що прибуток страхової компанії є багатоаспектною категорією й характеризується специфічними рисами, зумовленими імовірнісною природою страхової діяльності, часовою асиметрією грошових потоків, критичною роллю актуарних розрахунків і резервування, значимістю інвестиційної складової та жорсткими регуляторними вимогами. Ці особливості відрізняють його від прибутку банків, підприємств та інших суб'єктів господарювання і вимагають особливих підходів до управління його формуванням та використанням в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки страховика.

Доведено, що прибуткова діяльність виступає основним елементом системи забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії, безпосередньо впливаючи на платоспроможність, ліквідність, фінансову стійкість, інвестиційну спроможність та адаптивність страхового бізнесу.

Обґрунтовано, що ефективність системи управління прибутком страхової компанії безпосередньо визначає її здатність не лише генерувати фінансові результати, а й трансформувати їх у стійкі конкурентні переваги, капіталізувати для забезпечення довгострокового розвитку та формувати основу фінансово-економічної безпеки страхової організації.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ СК «ПЗУ УКРАЇНА» НА ЙОГО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ

2.1. Аналіз фінансових показників діяльності ПрАТ СК «ПЗУ Україна»

ПрАТ СК «ПЗУ Україна» є однією з провідних страхових компаній на українському ринку, що входить до міжнародної групи PZU – найбільшого фінансового холдингу Центральної та Східної Європи. Компанія здійснює діяльність на українському страховому ринку з 1996 року, пропонуючи широкий спектр страхових послуг як у сегменті страхування життя, так і у ризикових видах страхування, включаючи автострахування, майнове страхування, страхування від нещасних випадків, медичне страхування та страхування фінансових ризиків [44].

Належність до потужної міжнародної групи забезпечує компанії доступ до передових технологій, актуарної експертизи та фінансової підтримки, що створює конкурентні переваги на ринку [43]. Проведення комплексного аналізу фінансових показників діяльності ПрАТ СК «ПЗУ Україна» дозволяє оцінити поточний стан компанії, ідентифікувати тенденції її розвитку, виявити сильні сторони та проблемні зони у формуванні та використанні прибутку, а також обґрунтувати напрями удосконалення управління фінансовими ресурсами для зміцнення фінансово-економічної безпеки.

Фінансові ресурси страхової компанії є основою її функціонування та розвитку, забезпечуючи можливість виконання страхових зобов'язань, здійснення інвестиційної діяльності та формування прибутку. Аналіз структури та динаміки фінансових ресурсів ПрАТ СК «ПЗУ Україна» здійснено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз складу та структури фінансових ресурсів ПрАТ СК «ПЗУ Україна» за 2022-2024 роки

Вид фінансового ресурсу	2022		2023		2024		Відхилення 2023/2022		Темп росту 2023/2022, %	Відхилення 2024/2023		Темп росту 2024/2023, %
	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	у сумі, тис.грн	у питомій вазі, в.п.		у сумі, тис.грн	у питомій вазі, в.п.	
Власний капітал	866 956	35,81	991 808	40,75	968 229	38,77	124 852	10,13	114,40	-23 579	-0,37	97,62
Зареєстрований (пайовий) капітал	19 407	0,80	48 518	1,99	48 518	1,94	29 111	2,36	250,00	0	0,00	100,00
Капітал у дооцінках	288 071	11,90	383 493	15,76	382 188	15,30	95 422	7,74	133,12	-1 305	-0,02	99,66
Додатковий капітал	426 622	17,62	426 622	17,53	426 622	17,08	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Резервний капітал	25 917	1,07	32 498	1,34	32 498	1,30	6 581	0,53	125,39	0	0,00	100,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	54 830	2,26	98 565	4,05	76 816	3,08	43 735	3,55	179,76	-21 749	-0,34	77,93
Інші резерви	52 109	2,15	2 112	0,09	1 587	0,06	-49 997	-4,06	0,00	-525	-0,01	0,00
Залучений капітал	1 221 656	50,45	1 368 632	56,24	1 412 227	56,55	146 976	11,93	112,03	43 595	0,68	0,00
Страхові резерви у тому числі:	1 204 960	49,76	1 334 278	54,83	1 379 548	55,24	129 318	10,50	110,73	45 270	0,71	0,00
резерви збитків або резерви належних виплат	677 059	27,96	689 636	28,34	733 560	29,37	12 577	1,02	0,00	43 925	0,69	0,00
резерви незароблених премій	527 901	21,80	644 643	26,49	645 988	25,87	116 742	9,48	122,11	1 346	0,02	0,00
Позиковий капітал	332 699	13,74	73 192	3,01	116 849	4,68	-259 507	-21,06	22,00	43 657	0,69	159,65
Довгострокові зобов'язання	244 720	10,11	2 301	0,09	23 425	0,94	-242 419	-19,68	0,94	21 124	0,33	1 018,04
у т.ч. відстрочені податкові зобов'язання	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Короткострокові зобов'язання	87 979	3,63	70 891	2,91	93 424	3,74	-17 088	-1,39	80,58	22 533	0,35	131,79
Разом фінансових ресурсів	2 421 311	100,00	2 433 632	100,00	2 497 305	100,00	12 321	-	100,51	63 673	-	102,62

Упродовж 2022–2024 років загальний обсяг фінансових ресурсів ПрАТ СК «ПЗУ Україна» зростав помірними темпами: з 2 421 311 тис. грн у 2022 році до 2 497 305 тис. грн у 2024 році, що відповідає приросту на 75 994 тис. грн або 3,1 %. Така динаміка свідчить про збереження масштабів діяльності страховика та поступове нарощування ресурсної бази, незважаючи на складні макроекономічні умови.

У структурі фінансових ресурсів домінує залучений капітал, частка якого зростає з 50,45 % у 2022 році до 56,55 % у 2024 році (рис. 2.1). У вартісному вираженні обсяг залученого капіталу збільшився на 190 571 тис. грн, що зумовлено передусім нарощуванням страхових резервів. Їх сума за аналізований період зростає з 1 204 960 тис. грн до 1 379 548 тис. грн, а питома вага – з 49,76 % до 55,24 %. Така тенденція є характерною для страхової діяльності та свідчить про розширення страхового портфеля, зростання обсягів прийнятих ризиків і відповідальності перед страхувальниками.

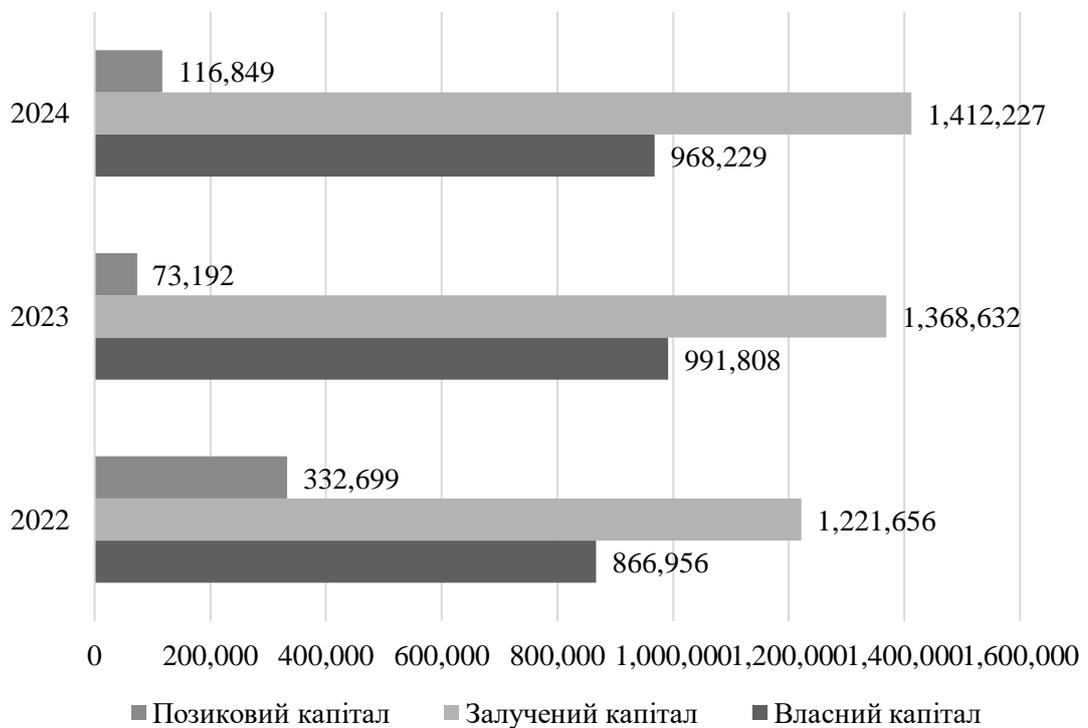

Рис. 2.1. Структурна динаміка фінансових ресурсів ПрАТ СК «ПЗУ Україна» протягом 2022-2024 рр.

Водночас збільшення страхових резервів має подвійний вплив на прибутковість компанії (рис. 2.2).

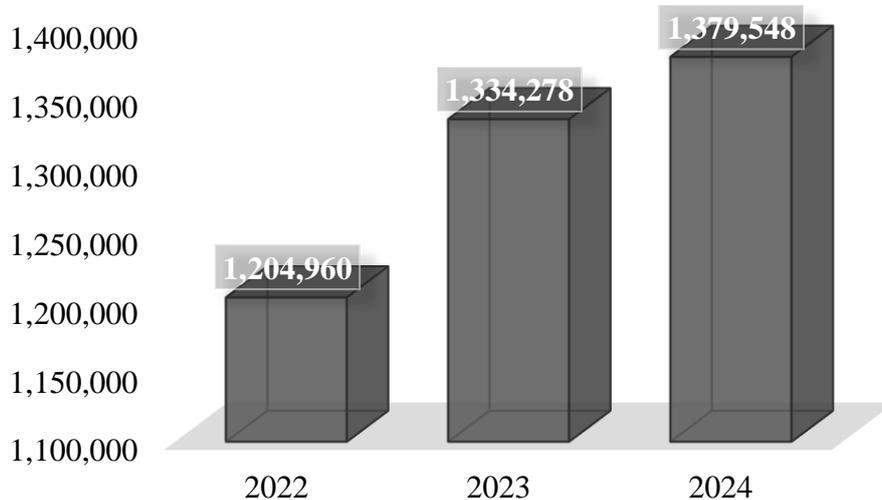

Рис. 2.2. Динаміка загального обсягу страхових резервів ПрАТ СК «ПЗУ Україна» протягом 2022-2024 рр.

З одного боку, це знижує частку ресурсів, які можуть бути безпосередньо використані для інвестування або операційної діяльності, що стримує короткострокову прибутковість. З іншого боку, адекватне формування резервів підвищує довіру клієнтів, фінансову надійність і довгострокову стабільність страховика, що є позитивним чинником майбутніх фінансових результатів.

Власний капітал у 2023 році суттєво зріс – на 124 852 тис. грн (14,4 %), а його частка збільшилася з 35,81 % до 40,75 %, що свідчить про посилення фінансової автономії компанії. Проте у 2024 році відбулося зниження власного капіталу на 23 579 тис. грн, а його частка скоротилася до 38,77 %. Основною причиною цього стало зменшення нерозподіленого прибутку з 98 565 тис. грн у 2023 році до 76 816 тис. грн у 2024 році (на 21 749 тис. грн), що може вказувати на зростання витрат, збільшення страхових виплат або зниження інвестиційних доходів. Це негативно впливає на внутрішні джерела фінансування та потенціал зростання прибутковості.

Позитивною тенденцією є стабільність додаткового капіталу, який упродовж трьох років зберігався на рівні 426 622 тис. грн, а також зростання резервного капіталу у 2023 році на 6 581 тис. грн (25,4 %), що підвищує здатність компанії покривати можливі збитки. Водночас різке скорочення інших резервів (з 52 109 тис. грн у 2022 році до 1 587 тис. грн у 2024 році) свідчить про використання цих коштів для покриття ризиків або фінансування поточних потреб, що зменшує запас фінансової міцності.

Суттєвих змін зазнав позиковий капітал: у 2023 році він скоротився більш ніж у чотири рази – з 332 699 тис. грн до 73 192 тис. грн, що позитивно позначилося на фінансовій стійкості та зменшенні боргового навантаження. У 2024 році позиковий капітал зріс до 116 849 тис. грн, однак його частка залишилася відносно невисокою (4,68 %), що не створює суттєвих загроз платоспроможності. Зростання короткострокових зобов'язань у 2024 році на 22 533 тис. грн може свідчити про активізацію поточної діяльності, але водночас потребує контролю з точки зору ліквідності.

SWOT-аналіз діяльності ПрАТ СК «ПЗУ Україна» свідчить про наявність у компанії суттєвих конкурентних переваг, які формують її стійкі позиції на страховому ринку України (рис. 2.3).

Насамперед, ПЗУ Україна є частиною міжнародної страхової групи PZU, що забезпечує високий рівень фінансової надійності, доступ до сучасних управлінських практик, перестраховального захисту та підтримки з боку материнської структури. Важливою сильною стороною компанії є стабільна репутація та високі рейтинги фінансової стійкості, що підвищує довіру страхувальників і партнерів. Компанія має диверсифікований страховий портфель, охоплюючи як обов'язкові, так і добровільні види страхування, зокрема автострахування, медичне, майнове та агрострахування. Зростання обсягів страхових премій упродовж останніх років підтверджує активний розвиток бізнесу та ефективну маркетингову й збутову політику.

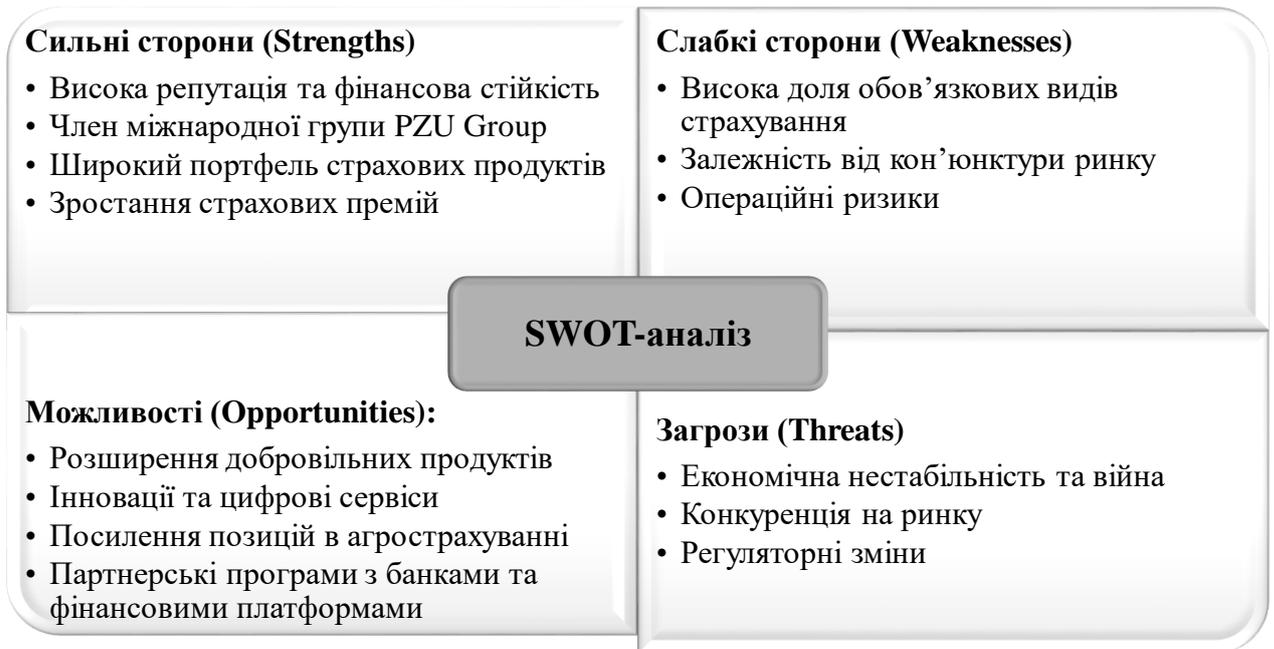

Рис. 2.3. SWOT-аналіз діяльності ПрАТ СК «ПЗУ Україна»

Водночас у діяльності ПрАТ СК «ПЗУ Україна» наявні певні слабкі сторони, які можуть обмежувати потенціал зростання прибутковості. Значна частка обов'язкових видів страхування, зокрема ОСЦПВ, зумовлює залежність фінансових результатів від тарифного регулювання та жорсткої цінової конкуренції, що негативно впливає на рівень маржі. Крім того, фінансові результати компанії значною мірою залежать від загального економічного стану країни та платоспроможності населення, що обмежує попит на добровільні страхові продукти з вищою дохідністю. Окремі операційні труднощі, характерні для всього страхового ринку, можуть впливати на сприйняття якості сервісу клієнтами та потребують постійного вдосконалення процесів врегулювання страхових випадків.

Разом із тим зовнішнє середовище відкриває для ПЗУ Україна значні можливості подальшого розвитку. Зростання попиту на добровільне медичне страхування, страхування майна та корпоративні страхові програми створює передумови для підвищення прибутковості страхового портфеля. Перспективним напрямом є подальша цифровізація страхових послуг, упровадження онлайн-продажів, автоматизація врегулювання збитків і

використання аналітичних інструментів для оцінки ризиків. Важливим чинником зростання також є розвиток агрострахування, з огляду на стратегічну роль аграрного сектору в економіці України та зростаючу потребу в захисті сільськогосподарських ризиків. Розширення партнерських програм із банківськими установами та фінансовими сервісами може сприяти залученню нових клієнтів і розвитку крос-продажів.

Поряд із цим діяльність ПрАТ СК «ПЗУ Україна» зазнає впливу низки загроз, пов'язаних із нестабільністю макроекономічного та безпекового середовища. Тривалі воєнні ризики в Україні зумовлюють підвищення страхових виплат, зростання невизначеності та обмеження платоспроможного попиту. Посилення конкуренції на страховому ринку, зокрема з боку цифрових страхових компаній та фінтех-ініціатив, створює додатковий тиск на тарифи та рентабельність. Вагомою загрозою залишаються й можливі зміни регуляторного середовища, пов'язані з вимогами до платоспроможності, формування страхових резервів і ліцензування, що може впливати на структуру витрат і фінансові результати компанії.

Отже, фінансові ресурси ПрАТ СК «ПЗУ Україна» характеризуються зростанням величини страхових резервів і зниженням залежності від позикових джерел, що позитивно впливає на фінансову безпеку компанії. Водночас скорочення нерозподіленого прибутку та власного капіталу у 2024 році є індикатором зниження прибутковості, що вимагає оптимізації витрат, підвищення ефективності інвестиційної діяльності та збалансування темпів зростання страхових зобов'язань і фінансових результатів.

Узагальнюючи результати SWOT-аналізу, можна зробити висновок, що ПрАТ СК «ПЗУ Україна» має значний потенціал для стабільного розвитку та зміцнення фінансових результатів за умови активного використання своїх сильних сторін і реалізації ринкових можливостей. Водночас збереження прибутковості в середньо- та довгостроковій перспективі потребує підвищення операційної ефективності, диверсифікації страхового портфеля та адаптації до зовнішніх ризиків і змін у регуляторному середовищі.

2.2. Дослідження процесів формування та використання прибутку страхової компанії

Прибуток страхової компанії є інтегральним показником ефективності її діяльності, що відображає результативність управління страховими операціями, інвестиційною діяльністю та операційними витратами, а також виступає основним джерелом нарощення власного капіталу та зміцнення фінансово-економічної безпеки.

Дослідження процесів формування та використання прибутку ПрАТ СК «ПЗУ Україна» передбачає комплексний аналіз усіх складових фінансового результату компанії, ідентифікацію ключових драйверів прибутковості й оцінку ефективності управління доходами та витратами.

Аналіз процесів формування та розподілу прибутку ПрАТ СК «ПЗУ Україна» здійснено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз формування та розподілу прибутку ПрАТ «ПЗУ Україна» за 2022-2024 роки.

№ з/п	Показник	Рядок Ф №2	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абс. відх. (6-5)	Абс. відх. (7-6)
1	2	3	5	6	7	8	9
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1109830	1535730	2032969	425900	497239
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	0	0	0	0	0
3	Валовий прибуток	2090	709452	0	0	-709452	0
4	Інші операційні доходи	2120	134979	8100	18135	-126879	10035
5	Сумарні операційні доходи	(2000+2120)	1244809	1543830	2051104	299021	507274
6	Адміністративні витрати	2130	219739	0	0	-219739	0
7	Витрати на збут	2150	395693	0	0	-395693	0
8	Інші операційні витрати	2180	68015	11309	7303	-56706	-4006
9	Сумарні операційні витрати	(2050+2130+2150+2180)	683447	11309	7303	-672138	-4006

Продовження табл. 2.2

1	2	3	5	6	7	8	9
10	Прибуток від операційної діяльності	2190	99253	0	0	-99253	0
11	Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності	(2200+2220+ +2240)	10164	198225	194771	188061	-3454
12	Витрати від інвестиційної і фінансової діяльності	(2250+2255+ +2270)	11	54497	39976	54486	-14521
13	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	2290	205406	17106	0	-188300	-17106
14	Витрати з податку на прибуток	2300	73787	4387	2633	-69400	-1754
15	Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	131619	12719	-21749	-118900	-15352
16	Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	90136	91758	1830	1622	-89928
17	Сукупний дохід	2465	221755	104477	-803	-117278	-105280

У 2022 році діяльність ПрАТ «ПЗУ Україна» характеризувалася відносно збалансованою моделлю формування прибутку. Чистий дохід від реалізації страхових послуг становив 1 109 830 тис. грн, а сукупні операційні доходи з урахуванням інших операційних надходжень досягли 1 244 809 тис. грн. За наявності значних адміністративних витрат (219 739 тис. грн) і витрат на збут (395 693 тис. грн) компанія сформувала прибуток від операційної діяльності в розмірі 99 253 тис. грн. Вагому роль у формуванні фінансового результату відіграв також прибуток від інвестиційної та фінансової діяльності (10 164 тис. грн). У підсумку прибуток до оподаткування становив 205 406 тис. грн, а чистий прибуток – 131 619 тис. грн, що свідчить про достатній рівень прибутковості та ефективне поєднання операційної й фінансової складових.

У 2023 році спостерігається різке зростання чистого доходу від реалізації до 1 535 730 тис. грн, тобто на 425 900 тис. грн або 38,4 % порівняно з 2022 роком. Проте, попри суттєве зростання обсягів діяльності, прибутковість

компанії істотно знизилася. Операційна діяльність фактично не забезпечила формування прибутку, що підтверджується нульовим значенням прибутку від операційної діяльності. Основним джерелом позитивного фінансового результату стала інвестиційна та фінансова діяльність, дохід від якої зріс до 198 225 тис. грн, що на 188 061 тис. грн більше, ніж у 2022 році. Водночас витрати за цим напрямом також суттєво зросли – до 54 497 тис. грн. У результаті прибуток від звичайної діяльності до оподаткування скоротився до 17 106 тис. грн, а чистий прибуток – до 12 719 тис. грн, тобто відбулося падіння чистого фінансового результату майже у 10 разів порівняно з 2022 роком. Така ситуація свідчить про зростання ризиків бізнес-моделі, за якої фінансова стійкість дедалі більше залежить не від основної страхової діяльності, а від кон'юнктури фінансових ринків.

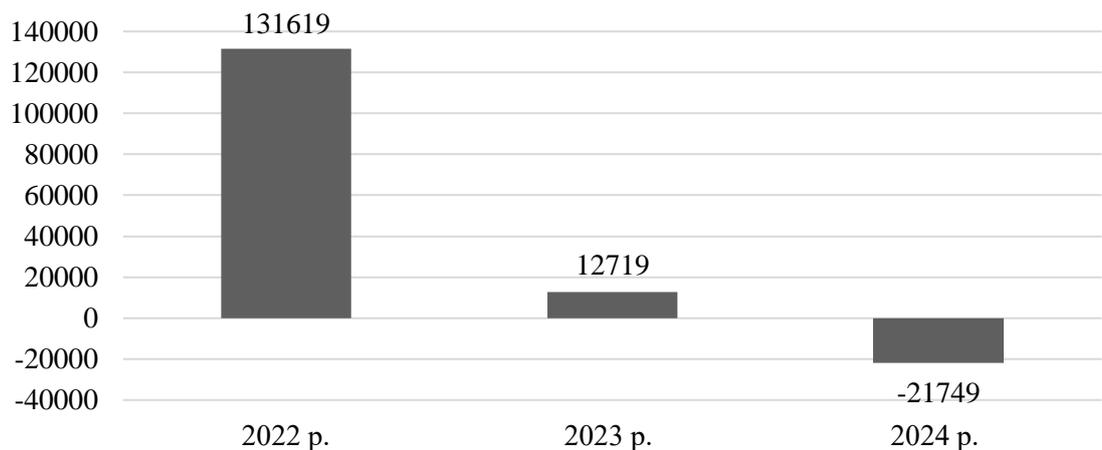

Рис. 2.4. Динаміка чистого фінансового результату діяльності ПрАТ СК «ПЗУ Україна» протягом 2022-2024 рр.

У 2024 році негативні тенденції у прибутковості посилилися. Незважаючи на подальше зростання чистого доходу від реалізації до 2 032 969 тис. грн (приріст 497 239 тис. грн, або 32,4 %), компанія не змогла трансформувати зростання обсягів у прибуток. Операційний прибуток залишився на нульовому рівні, що вказує на високу витратомісткість страхової діяльності або значне зростання страхових виплат і резервів. Дохід від

інвестиційної та фінансової діяльності дещо знизився до 194 771 тис. грн, а витрати за цим напрямом становили 39 976 тис. грн, що обмежило можливості компенсації операційних втрат. У підсумку прибуток до оподаткування був відсутній, а чистий фінансовий результат набув від'ємного значення –2 633 тис. грн, що свідчить про збитковість діяльності компанії у 2024 році.

Додатково негативним чинником стало різке скорочення іншого сукупного доходу, який з 91 758 тис. грн у 2023 році зменшився до 1 830 тис. грн у 2024 році. Унаслідок цього сукупний дохід компанії скоротився з 221 755 тис. грн у 2022 році до –803 тис. грн у 2024 році, що суттєво погіршує загальну оцінку фінансових результатів та можливості капіталізації прибутку.

Упродовж 2022–2024 років основна страхова діяльність ПрАТ «ПЗУ Україна» характеризується стійкою позитивною динамікою обсягів залучених страхових премій, що свідчить про активне зростання операційної діяльності компанії. Зокрема, обсяг валових страхових премій зріс з 1 109 830 тис. грн у 2022 році до 2 032 969 тис. грн у 2024 році, тобто на 923 139 тис. грн або 83,2 % (рис. 2.5).

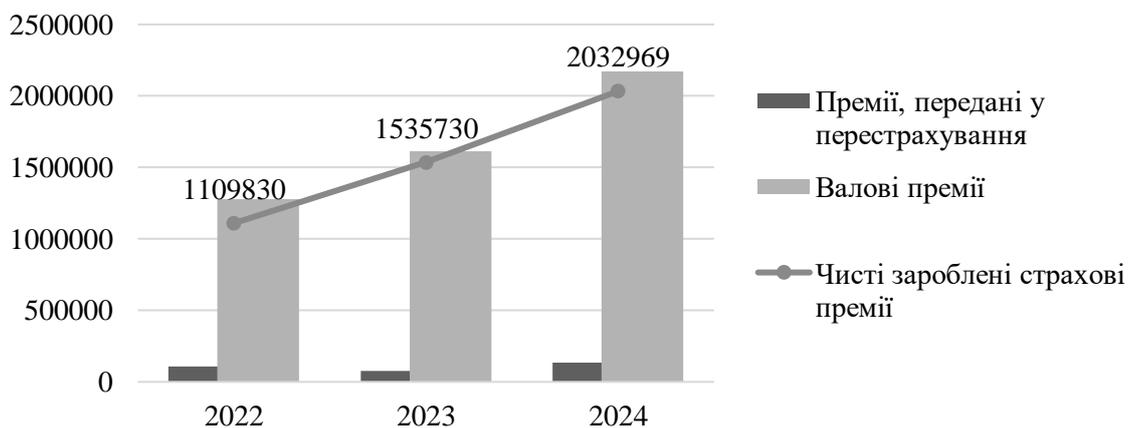

Рис. 2.5. Динаміка чистих зароблених премій ПрАТ СК «ПЗУ Україна» протягом 2022-2024 рр.

Така динаміка відображає розширення страхового портфеля, зростання кількості укладених договорів та посилення ринкових позицій страховика, що

формує потенційну основу для збільшення прибутковості. Аналіз співвідношення валових і чистих зароблених страхових премій свідчить, що більша частина залучених премій трансформується у чистий дохід від страхової діяльності. Динаміка чистих зароблених страхових премій практично повторює зростання валових премій, що вказує на помірну перестраховальну політику компанії та збереження значної частки страхових ризиків на власному утриманні. Такий підхід є характерним для фінансово стійких страховиків і дозволяє максимізувати дохідну базу основної діяльності за умови належного рівня страхових резервів.

Водночас премії, передані у перестраховання, упродовж аналізованого періоду залишаються відносно незначними порівняно з валовими преміями, що свідчить про використання перестраховання переважно як інструменту обмеження катастрофічних та концентраційних ризиків, а не як системного механізму перерозподілу страхових зобов'язань. Це позитивно впливає на формування чистих зароблених премій, однак одночасно підвищує вимоги до ефективності управління страховими ризиками та рівня виплат.

Разом із тим зростання обсягів чистих зароблених страхових премій не забезпечило відповідного зростання прибутку від операційної діяльності, що підтверджується результатами аналізу фінансових результатів. Це свідчить про те, що прибутковість основної страхової діяльності знижується під впливом зростання витрат і страхових виплат, а також збільшення обсягів сформованих страхових резервів. Таким чином, зростання премій супроводжується підвищенням фінансового навантаження, що стримує трансформацію доходів у прибуток.

Для виявлення причин збитковою діяльності компанії у 2024 році при нарощенні основної діяльності доцільно проаналізувати детально склад, динаміку і структуру доходів і витрат у таблиці 2.3. Загальні доходи компанії зросли з 1 460 895 тис. грн у 2022 році до 2 247 989 тис. грн у 2024 році, при цьому основним джерелом доходів залишався чистий дохід від реалізації страхових послуг, частка якого зросла з 75,97 % до 90,44 %.

Таблиця 2.3

Аналіз складу, структури та динаміки доходів і витрат ПрАТ СК «ПЗУ Україна» за 2022-2024 роки

Показник	Рядок Ф№2	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2023/2022 рр. в:			Відхилення 2024/2023 рр. в:		
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сумі, тис. грн	Питомій вазі, %	Темп зрост., %	Сумі, тис. грн	Питомій вазі, %	Темп зрост., %
ДОХОДИ		1460895	100	1854652	100	2247989	100,00	393757	-	126,95	393337	-	121,21
Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	2000	1109830	75,97	1535730	82,80	2032969	90,44	425900	6,84	138,38	497239	7,63	132,38
Інші операційні доходи	2120	134979	9,24	8100	0,44	18135	0,81	-126879	-8,80	6,00	10035	0,37	223,89
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Інші фінансові доходи	2220	106164	7,27	198225	10,69	194771	8,66	92061	3,42	186,72	-3454	-2,02	98,26
Інші доходи	2240	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	109922	7,52	112597	6,07	2114	0,09	2675	-1,45	102,43	-110483	-5,98	1,88
ВИТРАТИ		777031	100	91033	100	50196	100	-685998	-	11,72	-40837	-	55,14
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Адміністративні витрати	2130	219739	28,28	0	0,00	0	0,00	-219739	-28,28	0,00	0	0,00	0,00
Витрати на збут	2150	395693	50,92	0	0,00	0	0,00	-395693	-50,92	0,00	0	0,00	0,00
Інші операційні витрати	2180	68015	8,75	11309	12,42	7303	14,55	-56706	3,67	16,63	-4006	2,13	64,58
Фінансові витрати	2250	3	0,00	54498	59,87	39976	79,64	54495	59,87	0,00	-14522	19,77	73,35
Витрати від участі в капіталі	2255	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Інші витрати	2270	8	0,00	0	0,00	0	0,00	-8	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Витрати з податку на прибуток	2300	73787	9,50	4387	4,82	2633	5,25	-69400	-4,68	5,95	-1754	0,43	60,02
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	19786	2,55	20839	22,89	284	0,57	1053	20,35	105,32	-20555	-22,33	1,36

Таким чином, незважаючи на динаміку зростання чистого доходу, скорочення чистого прибутку та збитковість діяльності у 2024 році обумовлені структурними дисбалансами у витратній політиці ПрАТ СК «ПЗУ Україна», зокрема непропорційним збільшенням фінансових витрат та операційних зобов'язань порівняно з доходами.

Так, не зважаючи на скорочення адміністративних витрат та витрат на збут у 2023 році, у 2024 році спостерігається зростання частки фінансових витрат та витрат, пов'язаних із страховими резервами та операційною діяльністю, що перевищило темпи зростання доходів. Особливо критично на кінцевий фінансовий результат вплинули витрати з податку на прибуток та інші операційні витрати, які у 2024 році, хоча й менші в абсолютному виразі, у поєднанні з підвищенням витрат на фінансові операції призвели до негативного фінансового результату.

Це свідчить про необхідність удосконалення управління витратами та фінансового контролю з метою забезпечення збалансованого зростання прибутковості при подальшому збільшенні доходів.

Отже, результати аналізу свідчать, що у 2022–2024 роках ПрАТ «ПЗУ Україна» демонструє зростання масштабів діяльності за одночасного зниження прибутковості. Основними причинами такої ситуації є втрата операційної ефективності, зростання витрат і страхових зобов'язань, а також надмірна залежність фінансового результату від інвестиційної діяльності.

Наслідком цього є скорочення чистого прибутку ПрАТ «ПЗУ Україна» у 2023 році, а у 2024 році – формування збитку, що негативно впливає на фінансову стійкість, можливості самофінансування та довгострокову конкурентоспроможність страхової компанії. Для відновлення прибутковості ключовим завданням є підвищення ефективності основної страхової діяльності, оптимізація витрат і збалансування структури доходів.

2.3. Діагностика рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «ПЗУ Україна» та впливу на нього показників прибутковості

Діагностика рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «ПЗУ Україна» передбачає всебічне оцінювання здатності підприємства забезпечувати стабільність своєї діяльності, зберігати платоспроможність та фінансову стійкість у коротко- та довгостроковій перспективі. Особлива увага у цьому контексті приділяється показникам прибутковості, оскільки їх динаміка безпосередньо впливає на формування власного капіталу, здатність до виконання зобов'язань перед страхувальниками та контрагентами, а також на стійкість до фінансових і операційних ризиків.

Для діагностики рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «ПЗУ Україна» проведемо комплексний аналіз ключових фінансових індикаторів за 2023-2024 роки на основі даних річної фінансової звітності компанії. Для розрахунку інтегрального показника фінансово-економічної безпеки використаємо методику багатокритеріальної оцінки (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Розрахунок рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «ПЗУ Україна»

Показник	Вага	2023	2024	Нормалізоване значення		Зважене значення	
				2023	2024	2023	2024
ROE, %	0,20	1,28	-2,25	0,51	0,00	0,102	0,000
ROA, %	0,15	0,52	-0,87	0,52	0,00	0,078	0,000
Коеф. фін. незалежності	0,15	0,406	0,387	0,81	0,77	0,122	0,116
Коеф. поточної ліквідності	0,12	1,92	1,88	0,96	0,94	0,115	0,113
Темп приросту премій, %	0,10	18,5	20,2	0,62	0,67	0,062	0,067
Combined Ratio (обернений)	0,10	92,9	91,6	0,93	0,92	0,093	0,092
Достатність капіталу	0,10	1,00	1,00	1,00	1,00	0,100	0,100
Рівень перестраховування	0,08	0,18	0,16	0,72	0,64	0,058	0,051
Інтегральний показник	1,00	-	-	-	-	0,730	0,539

Комплексна оцінка рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «ПЗУ Україна», проведена з використанням інтегральної багатокритеріальної методики, засвідчила суттєве погіршення фінансового стану компанії у 2024 році порівняно з 2023 роком. Інтегральний показник безпеки зменшився з 0,730 до 0,539 пункту, що відповідає зниженню на 26,2% та свідчить про перехід компанії із зони задовільного рівня фінансово-економічної безпеки до незадовільного. Така динаміка є критичною, з огляду на масштаби діяльності страховика, його позиції серед найбільших компаній страхового ринку України та належність до міжнародної фінансової групи PZU, оскільки вона відображає наявність системних проблем фінансової стійкості в умовах воєнного стану та трансформації страхового ринку.

Визначальним чинником зниження інтегрального показника безпеки стало різке погіршення показників прибутковості, які формують 35% загальної оцінки. У 2024 році рентабельність власного капіталу змінилася з позитивного значення 1,28% до від'ємного рівня $-2,25\%$, що призвело до втрати 0,102 пункту зваженого внеску в інтегральний показник. Аналогічна тенденція зафіксована щодо рентабельності активів, яка зменшилася з $0,52\%$ до $-0,87\%$, зумовивши додаткове скорочення інтегрального показника на 0,078 пункту. Сукупно негативна динаміка показників прибутковості сформувала близько 40% загального падіння інтегрального показника фінансово-економічної безпеки.

Перехід ключових показників прибутковості у від'ємну зону свідчить про те, що у 2024 році компанія не лише не генерувала економічної доданої вартості, а фактично втрачала капітал. Чистий фінансовий результат змінився з прибутку 12 719 тис.грн у 2023 році на збиток 21 750 тис.грн у 2024 році, що означає погіршення результату на 34 469 тис.грн або 271,01%. Особливо проблемним є те, що така негативна динаміка відбулася на фоні зростання доходів від страхування на 558 194 тис.грн або 34,62%, до рівня 2 169 869 тис.грн, що вказує на нездатність компанії трансформувати розширення обсягів діяльності у прибутковість.

Причини цього дисбалансу розкриваються через аналіз операційних показників. У 2024 році валові страхові виплати зросли до 1 048 млн.грн, що відповідає приросту на 49,4% і суттєво перевищує темп зростання страхових премій. У результаті коефіцієнт збитковості погіршився з 43,5% до 48,3%. Додатково негативний вплив мало різке зростання витрат за договорами перестраховування, які збільшилися до 136,9 млн.грн, що на 100,4% більше порівняно з попереднім роком. Ключовою причиною цього стало розірвання частини договорів перестраховування з материнською компанією та списання залишків за договорами ОСЦПВ на суму 27 199 тис.грн.

Комбінований коефіцієнт збитковості у 2024 році зріс до 109,2% порівняно зі 107,6% у 2023 році, що означає перевищення витрат страхової діяльності над доходами. Попри певне скорочення коефіцієнта витрат до 60,9%, цього виявилось недостатньо для компенсації зростання страхових виплат, що зумовило операційну збитковість.

Отримання чистого збитку безпосередньо вплинуло на зниження фінансової незалежності компанії. Власний капітал скоротився на 23 580 тис.грн до рівня 968 228 тис.грн, а коефіцієнт фінансової незалежності зменшився з 0,406 до 0,387, що є нижчим за оптимальне значення 0,5 та наближається до мінімально допустимого рівня. Основним фактором зменшення капіталу став саме чистий збиток, який сформував понад 90% загального скорочення.

Ситуація з ліквідністю має суперечливий характер. З одного боку, обсяг грошових коштів зріс до 416 625 тис.грн, що покращило коефіцієнт абсолютної ліквідності до 0,33. З іншого боку, операційний грошовий потік у 2024 році був від'ємним і становив -174 317 тис.грн, що різко контрастує з позитивним значенням попереднього року. Зростання залишків коштів було забезпечене переважно за рахунок вивільнення ресурсів з інвестиційної діяльності, зокрема скорочення депозитного портфеля та погашення боргових інструментів, що має тактичний, а не стратегічний характер.

Попри збереження позитивної динаміки зростання страхових премій та розширення ринкової частки, збільшення масштабів діяльності супроводжується поглибленням збитковості. Це створює стратегічний ризик, оскільки орієнтація на нарощення обсягів без належного контролю збитковості підриває фінансову стійкість компанії.

Значущість показників прибутковості для формування фінансово-економічної безпеки підтверджується результатами кореляційного та регресійного аналізу. Коефіцієнт кореляції між рентабельністю власного капіталу та інтегральним показником безпеки становить 0,873, що вказує на тісний прямиий зв'язок. Побудована регресійна модель пояснює 85,6% варіації інтегрального показника, а зниження рентабельності власного капіталу на 1 п.п. призводить до зменшення рівня безпеки на 0,142 пункту.

Таким чином, результати діагностики свідчать, що саме погіршення прибутковості стало основним фактором зниження рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «ПЗУ Україна» у 2024 році, незважаючи на зростання доходів і збереження позицій на страховому ринку, що потребує розробки відповідних управлінських рішень для відновлення прибутковості страховика та зміцнення його фінансово-економічної безпеки в умовах ризиків і загроз.

Висновок до розділу 2

У другому розділі магістерської роботи здійснено фінансово-економічний аналіз діяльності ПрАТ СК «ПЗУ Україна» на основі даних фінансової звітності за 2022–2024 роки. Оцінено динаміку основних фінансових показників, структуру доходів і витрат, а також загальні тенденції розвитку страхової компанії.

Встановлено, що страхова компанія демонструє стійке зростання обсягів страхової діяльності та доходів, зберігає вагомні позиції на ринку ризикового страхування України та входить до групи провідних страховиків за обсягом

зібраних страхових премій. Водночас виявлено погіршення фінансових результатів у 2024 році, що свідчить про наявність структурних дисбалансів між темпами зростання доходів і витрат.

Досліджено процеси формування та використання прибутку ПрАТ СК «ПЗУ Україна». Проаналізовано склад, структуру та динаміку доходів і витрат, а також фактори, що вплинули на зміну фінансового результату. Встановлено, що за умов зростання чистого доходу від реалізації у 2024 році компанія отримала чистий збиток, основними причинами якого стали випереджальне зростання страхових виплат, погіршення коефіцієнта збитковості та суттєве збільшення витрат за договорами перестраховування. Доведено, що зростання масштабів страхової діяльності не трансформувалося у прибутковість, що негативно позначилося на власному капіталі та фінансовій автономії страхової компанії.

Здійснено діагностику рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «ПЗУ Україна» та оцінювання впливу на нього показників прибутковості. За результатами інтегральної оцінки встановлено зниження рівня фінансово-економічної безпеки страхової компанії у 2024 році з задовільного до незадовільного рівня. Доведено, що ключовим дестабілізуючим фактором стало погіршення показників рентабельності активів і власного капіталу, яке мало вирішальний вплив на інтегральний показник безпеки. Виявлено тісний взаємозв'язок між прибутковістю страхової діяльності та рівнем фінансово-економічної безпеки, що підтверджує визначальну роль позитивного фінансового результату у забезпеченні стабільності та стійкого розвитку страхової компанії.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ЇЇ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Рекомендації щодо збалансування рівня прибутковості та фінансової стійкості страхової компанії в умовах невизначеності

Проблема збалансування прибутковості та фінансової стійкості страхової компанії набуває особливої актуальності в сучасних умовах функціонування страхового ринку. Дослідження українських науковців, зокрема О. Малащук [48], М. Балицької [53], О. Кнейслер [58] та інших, одноставно підкреслюють, що орієнтація виключно на максимізацію прибутку страхової компанії без урахування ризиків призводить до зростання загроз платоспроможності, тоді як надмірна концентрація на забезпеченні фінансової стабільності може стримувати розвиток і знижувати конкурентоспроможність страховика [53]. Відтак виникає необхідність розробки практичних рекомендацій щодо досягнення оптимального співвідношення між цими двома критично важливими параметрами діяльності страхової компанії.

У наукових працях, присвячених фінансовій безпеці страхових компаній [51-55] обґрунтовується доцільність ризикоорієнтованого підходу до управління фінансовими результатами страховика. Згідно з цим підходом, прибутковість розглядається не як автономна мета діяльності, а як результат ефективного управління страховими ризиками, капіталом, резервами та інвестиційними потоками.

Концептуальна схема збалансування прибутковості та фінансової стійкості страхової компанії в умовах невизначеності представлена на рис. 3.1. Основні напрямки управлінського впливу охоплюють драйвери прибутковості та інструменти забезпечення фінансової стійкості. Обидва напрямки перебувають у постійній взаємодії та вимагають координованого управління

для досягнення збалансованого результату, що відповідає стратегічним цілям компанії та вимогам фінансово-економічної безпеки.

Рис. 3.1. Концептуальну схему збалансування прибутковості та фінансової стійкості страхової компанії

* побудовано автором

У цьому контексті важливе значення має формування адекватної структури власного капіталу, яка б відповідала обсягам прийнятих страхових зобов'язань та рівню ризиковості страхового портфеля [53]. Достатній обсяг власного капіталу дозволяє страховій компанії не лише виконувати регуляторні вимоги, а й створює фінансовий буфер для покриття непередбачуваних

збитків, що особливо актуально в умовах нестабільного економічного середовища.

Водночас забезпечення фінансової стійкості страхової компанії нерозривно пов'язане з ефективністю тарифної політики. У сучасних дослідженнях наголошується, що страхові тарифи мають формуватися з урахуванням реального рівня ризиків, імовірності настання страхових випадків та потреби у формуванні достатніх страхових резервів. Зниження тарифів з метою розширення ринкової частки може короткостроково підвищити обсяги премій, проте в середньо- та довгостроковій перспективі призводить до зростання збитковості та погіршення фінансової стійкості [29]. Тому доцільним є застосування актуарно обґрунтованих тарифів, що забезпечують не лише покриття страхових виплат і витрат, а й формування стабільного прибутку.

Особливу роль у збалансуванні прибутковості та фінансової стійкості відіграє інвестиційна діяльність страхової компанії. Науковці підкреслюють, що інвестиційний дохід є важливим джерелом фінансових результатів страховика, проте в умовах невизначеності він має формуватися на засадах обережності та диверсифікації. Надмірна орієнтація на високодохідні, але ризикові фінансові інструменти підвищує загрози втрати активів і негативно впливає на платоспроможність компанії. У зв'язку з цим доцільним є впровадження збалансованої інвестиційної стратегії, що передбачає узгодження строків та доходності активів із характером страхових зобов'язань, а також дотримання принципів управління активами і пасивами.

Важливим напрямом забезпечення балансу між прибутковістю та фінансовою стійкістю є удосконалення системи внутрішнього фінансового контролю та моніторингу ключових показників діяльності страхової компанії. У наукових публікаціях зазначається, що регулярний аналіз показників ліквідності, платоспроможності, рентабельності, рівня збитковості страхових операцій та достатності резервів дозволяє своєчасно виявляти негативні тенденції та коригувати управлінські рішення. Запровадження системи

раннього попередження фінансових загроз сприяє зменшенню ймовірності кризових ситуацій та підвищує адаптивність страхової компанії до змін зовнішнього середовища.

Балансування прибутковості та фінансової стійкості страхової компанії має розглядатися як динамічний процес пошуку оптимального співвідношення між генеруванням доходу та формуванням достатніх резервів для мінімізації ризиків [24]. На відміну від статичного підходу, що передбачає встановлення фіксованих нормативів та їх дотримання, динамічне балансування вимагає постійного моніторингу змін зовнішнього середовища, переоцінки профілю ризиків та адаптації стратегії управління відповідно до нових умов. Концептуально цей процес може бути представлений у вигляді кривої ефективного фронтиру, де кожна точка відображає певне співвідношення очікуваної прибутковості та рівня прийнятого ризику, а оптимальна позиція страховика визначається його ризик-апетитом, регуляторними обмеженнями та стратегічними цілями.

Управлінські інструменти балансування прибутковості та ризиків страхової компанії систематизовано на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Управлінські інструменти балансування прибутковості та ризиків страхової компанії

** побудовано автором*

Основним принципом збалансування виступає забезпечення мінімально прийняттого рівня фінансової стійкості як базової умови функціонування страховика при максимізації прибутковості в межах встановлених ризикових обмежень. Цей підхід передбачає, що фінансова стійкість є не самоціллю, а необхідною умовою довгострокового створення вартості для акціонерів, клієнтів та інших стейкхолдерів. Відповідно, управлінські рішення мають прийматися з урахуванням впливу на обидва параметри одночасно, уникаючи ситуацій, коли короткострокове підвищення прибутковості досягається за рахунок критичного зниження фінансової стійкості або надмірна консервативність позбавляє компанію можливостей зростання.

У сучасних дослідженнях значна увага приділяється ролі управління витратами як інструменту підвищення прибутковості без погіршення фінансової стійкості. Оптимізація операційних витрат, цифровізація бізнес-процесів, автоматизація врегулювання страхових випадків та зниження адміністративних витрат дозволяють підвищити ефективність діяльності страхової компанії, не збільшуючи рівень прийнятих ризиків. Такий підхід формує додаткові внутрішні резерви зростання прибутку та зміцнює фінансову основу страховика.

3.2. Заходи з удосконалення андеррайтингової політики з метою підвищення прибутковості та зміцнення фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Передумови формування фінансових результатів діяльності страхової компанії визначаються значною мірою на етапі прийняття рішень про прийняття ризиків на страхування. Як зазначають дослідники, андеррайтинг є одним з головних бізнес-процесів страхування, через який виражається захисна функція страхування та формується основа прибуткової або збиткової діяльності компанії [31].

Сучасні тенденції цифрової трансформації бізнес-процесів модифікують методи й інструменти страхового менеджменту. Впровадження технологій предиктивної аналітики та Big Data дозволяє суттєво підвищення точності оцінки ризиків та персоналізації тарифікації.

Предиктивна аналітика являє собою вид аналітики даних, спрямованої на прогнозування майбутніх результатів на основі історичних даних і методів статистичного моделювання та машинного навчання. У контексті андеррайтингу предиктивні моделі дозволяють ідентифікувати приховані фактори ризику, які не виявляються традиційними методами оцінки, прогнозувати ймовірність настання страхових випадків та очікувану збитковість з вищою точністю порівняно з класичними актуарними підходами [57].

Як свідчить міжнародний досвід, американські страховики Lemonade, Metromile та Hippo вже широко застосовують штучний інтелект та аналітику великих даних для андеррайтингу та динамічного ціноутворення, досягаючи суттєвого підвищення точності прогнозування ризиків та зниження операційних витрат [42]. Практична реалізація цього заходу передбачає створення централізованої аналітичної платформи Big Data, що інтегрує дані з різних джерел (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Застосування штучного інтелекту та аналітики великих даних для андеррайтингу та динамічного ціноутворення страховика

* побудовано автором

Для української страхової компанії рекомендується поетапне впровадження предиктивної аналітики, розпочинаючи з масових стандартизованих видів страхування, таких як КАСКО та страхування майна фізичних осіб, де накопичено достатню статистичну базу для побудови надійних моделей.

Удосконалення андеррайтингової політики передбачає розробку та впровадження багатофакторних скорингових моделей, що дозволяють об'єктивізувати процес прийняття рішень про страхування та мінімізувати вплив суб'єктивних факторів (рис. 3.4).

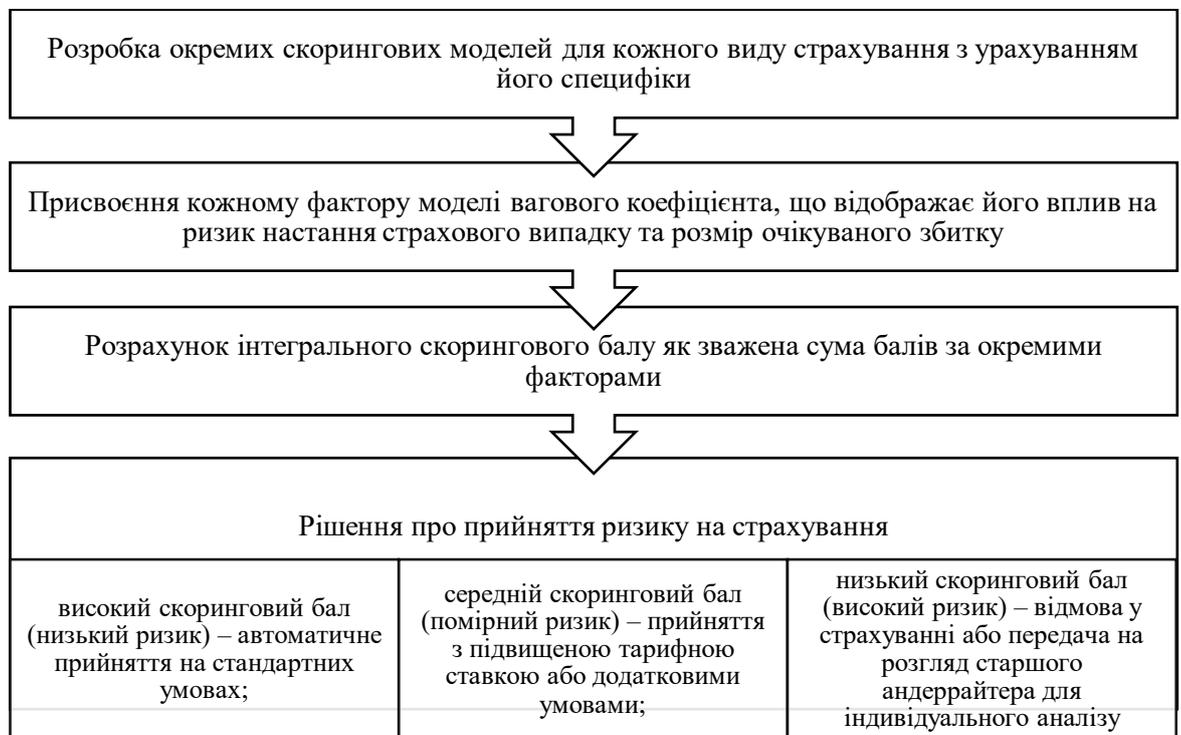

Рис. 3.4. Удосконалення андеррайтингової політики шляхом впровадження багатофакторних скорингових моделей

* побудовано автором

Скоринг ризику являє собою бальну систему оцінки, яка на основі набору характеристик об'єкта страхування та страхувальника розраховує інтегральний показник ризикованості, що визначає прийнятність ризику для страхової компанії та рівень тарифної ставки [56]. На відміну від традиційного

андеррайтингу, де рішення значною мірою залежать від досвіду та інтуїції андеррайтера, скорингові моделі забезпечують стандартизований, прозорий та відтворюваний процес оцінки ризиків.

Рекомендується розробити окремі скорингові моделі для кожного виду страхування з урахуванням їх специфіки. Для автострахування модель має включати фактори, пов'язані з характеристиками автомобіля, характеристиками водія, умовами експлуатації та поведінковими даними з телематичних систем. Для майнового страхування модель має враховувати характеристики об'єкта, умови розташування, наявність систем захисту та історію збитковості в даному сегменті тощо.

Кожному фактору в скоринговій моделі присвоюється ваговий коефіцієнт, що відображає його вплив на ризик настання страхового випадку та розмір очікуваного збитку, визначений на основі статистичного аналізу історичних даних. Інтегральний скоринговий бал розраховується як зважена сума балів за окремими факторами та порівнюється з пороговими значеннями, що визначають рішення про прийняття ризику на страхування.

З метою підвищення прибутковості рекомендується перейти від уніфікованої андеррайтингової політики до диференційованого підходу, що передбачає встановлення різних критеріїв прийняття ризиків, рівнів тарифних ставок та умов страхування залежно від сегменту клієнтів та їх ризикового профілю (рис. 3.5).

Сегментація клієнтської бази має здійснюватися на основі комплексного аналізу історичної збитковості, лояльності, життєвої цінності клієнта (Customer Lifetime Value, CLV) та потенціалу розвитку [42]. Особливої уваги заслуговує робота з новими клієнтами, для яких страхова компанія не має історичної інформації про рівень збитковості. Рекомендується використовувати зовнішні джерела даних для оцінки ризикового профілю нових клієнтів: кредитну історію з бюро кредитних історій, яка корелює з дисциплінованістю та відповідальністю; дані про історію страхування в інших компаніях через централізовані бази даних страхового ринку; соціально-

демографічні характеристики, що дозволяють віднести клієнта до певного сегменту з відомою середньою збитковістю. На основі цієї інформації новим клієнтам присвоюється попередній скоринговий бал, який коригується після накопичення власної статистики співпраці.

Рис. 3.5. Використання диференційованого підходу в андеррайтинговій політиці з метою підвищення прибутковості страхової компанії

** побудовано автором*

Підвищення прибутковості андеррайтингової діяльності може бути досягнуто через суттєве скорочення операційних витрат на основі автоматизації рутинних процесів оцінки ризиків та прийняття рішень про страхування. Міжнародна практика свідчить, що застосування технологій прискореного андеррайтингу дозволяє скоротити час прийняття рішення з кількох тижнів до кількох днів або навіть годин, що суттєво покращує клієнтський досвід та конкурентоспроможність страхової компанії. Автоматизований андеррайтинг базується на використанні скорингових моделей, бізнес-правил та алгоритмів машинного навчання для автоматичного прийняття рішень про стандартні ризики без залучення андеррайтера [56].

Впровадження автоматизованого андеррайтингу дозволяє досягти множинних ефектів для підвищення прибутковості (рис. 3.6).

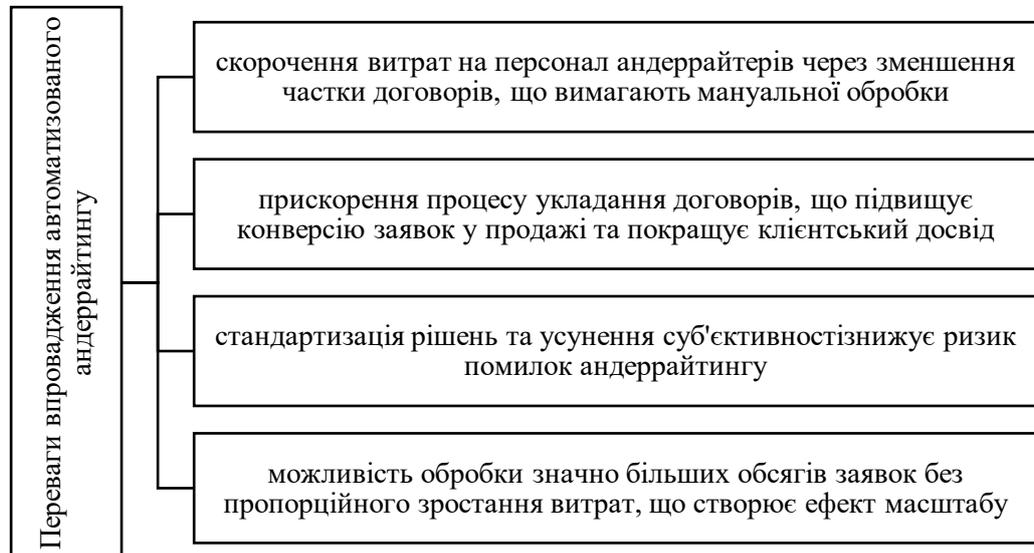

Рис. 3.6. Напрями підвищення прибутковості за рахунок впровадження автоматизованого андеррайтингу

** побудовано автором*

Водночас необхідно забезпечити регулярний моніторинг результатів автоматизованого андеррайтингу, аналіз фактичної збитковості автоматично прийнятих ризиків та коригування скорингових моделей і бізнес-правил при виявленні відхилень від очікуваних параметрів.

Інноваційним підходом до підвищення прибутковості андеррайтингової діяльності є впровадження концепції безперервного андеррайтингу, що передбачає моніторинг та переоцінку ризиків не лише на момент укладання договору, а протягом усього терміну його дії з можливістю коригування умов страхування при зміні профілю ризику. На відміну від класичного підходу, коли оцінка ризику здійснюється тільки на початку страхового періоду, безперервний андеррайтинг дозволяє динамічно адаптувати тарифи та умови покриття до реальних змін ризикованості об'єкта страхування або поведінки страхувальника, що забезпечує більш точне співвідношення між премією та ризиком [42].

Для забезпечення постійного вдосконалення андеррайтингової політики та підвищення її впливу на прибутковість необхідно створити комплексну систему моніторингу та аналізу результатів андеррайтингових рішень. Рекомендується запровадити регулярний аналіз (щонайменше щоквартальний) фактичної збитковості за різними сегментами страхового портфеля в розрізі видів страхування, каналів продажів, регіонів, окремих андеррайтерів, порівнюючи фактичні показники з прогнозованими на етапі прийняття ризиків. Виявлення систематичних відхилень фактичної збитковості від очікуваної сигналізує про необхідність коригування скорингових моделей, тарифних ставок або андеррайтингових критеріїв.

Особливої уваги заслуговує аналіз помилок андеррайтингу, що включає виявлення договорів, прийнятих з недооцінкою ризику, що призвели до значних збитків, а також договорів, відхилених або прийнятих на завищених тарифах, хоча фактично були прийнятними ризиками. Перша категорія помилок призводить до прямих збитків та зниження прибутковості, тоді як друга категорія створює альтернативні втрати через недоотримання премій від якісних ризиків. Систематизація причин помилок андеррайтингу дозволяє вдосконалювати критерії оцінки ризиків, навчальні програми для андеррайтерів, алгоритми автоматизованих систем. Результати аналізу мають використовуватися для формування зворотного зв'язку андеррайтерам щодо якості їх рішень, включення показників точності андеррайтингу до системи мотивації персоналу.

Таким чином, комплексне впровадження запропонованих заходів з удосконалення андеррайтингової політики – від застосування предиктивної аналітики та автоматизації процесів до диференційованого підходу за сегментами клієнтів та безперервного моніторингу ризиків – дозволить страховій компанії суттєво підвищити точність оцінки ризиків, скоротити операційні витрати, оптимізувати структуру страхового портфеля та досягти цільових показників прибутковості при забезпеченні належного рівня фінансово-економічної безпеки.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі магістерської роботи обґрунтовано напрями удосконалення управління прибутком страхової компанії для зміцнення її фінансово-економічної безпеки.

Запропоновано комплекс рекомендацій щодо збалансування рівня прибутковості та фінансової стійкості страхової компанії, що базується на оптимізації структури страхового портфеля, динамічній тарифній політиці, ефективному перестраховальному захисті та збалансованому управлінні інвестиційним портфелем. Превентивний характер запропонованих інструментів управління дозволить страховій компанії завчасно виявляти загрози прибутковості та вживати відповідних заходів з недопущення збитків.

Окрему увагу приділено розробці заходів з удосконалення андеррайтингової політики як ключового інструменту управління формуванням прибутку та зміцнення фінансово-економічної безпеки страхової компанії. Запропоновано впровадити технології Big Data та предиктивної аналітики для виявлення прихованих факторів ризику та ідентифікації потенційного шахрайства на етапі андеррайтингу.

Обґрунтовано необхідність розробки диференційованих андеррайтингових стандартів для різних сегментів ризиків з чіткими критеріями прийняття та відхилення заявок. Доведено доцільність впровадження скорингових моделей оцінки ризиків на основі машинного навчання для автоматизації прийняття рішень та підвищення точності селекції. Запропоновано створити систему моніторингу якості андеррайтингу через відстеження показників збитковості, дотримання тарифної політики та рівня відхилень заявок у розрізі андеррайтерів та продуктів.

Реалізація запропонованих рекомендацій та заходів сприятиме підвищенню ефективності управління формуванням і використанням прибутку страхової компанії, досягненню оптимального співвідношення між прибутковістю й фінансовою стійкістю та зміцненню фінансово-економічної безпеки страховика.

ВИСНОВКИ

Дослідження сукупності теоретичних і практичних аспектів управління процесами формування та використання прибутку страхової компанії в контексті забезпечення її фінансово-економічної безпеки дозволило зробити такі узагальнюючі висновки.

1. У ході дослідження визначено сутність прибутку страхової компанії та обґрунтовано його визначальне значення у забезпеченні фінансово-економічної безпеки страховика. Доведено, що прибуток є не лише фінансовим результатом діяльності, а й базовим джерелом формування власного капіталу, покриття ризиків, забезпечення платоспроможності, ліквідності та інвестиційної спроможності страхової компанії. Встановлено, що стійка прибутковість є визначальною умовою довгострокової стабільності страхового бізнесу та його здатності протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам.

2. Розкрито особливості управління процесами формування та використання прибутку страхової компанії в контексті зміцнення її фінансово-економічної безпеки. Обґрунтовано, що специфіка страхової діяльності, зумовлена імовірнісною природою ризиків, часовою асиметрією грошових потоків, необхідністю актуарного оцінювання та резервування, формує особливі вимоги до системи управління прибутком. Доведено, що ефективне управління прибутком страховика має поєднувати андеррайтингову, тарифну, перестраховальну та інвестиційну політики з метою досягнення балансу між прибутковістю та фінансовою стійкістю.

3. Проведено аналіз фінансових показників діяльності ПрАТ СК «ПЗУ Україна» на основі даних фінансової звітності за 2022–2024 роки. Виявлено зростання обсягів страхової діяльності та чистого доходу, що підтверджує збереження сильних ринкових позицій компанії та розширення масштабів її

операцій. Водночас виявлено негативні тенденції у динаміці фінансових результатів у 2024 році, що свідчить про порушення пропорцій між доходами та витратами й зниження ефективності господарської діяльності страхової компанії.

4. Досліджено процеси формування та використання прибутку ПрАТ СК «ПЗУ Україна» та визначено фактори, що зумовили зміну фінансового результату. Доведено, що за умов зростання чистого доходу у 2024 році компанія зазнала чистого збитку внаслідок випереджального зростання страхових виплат, підвищення рівня збитковості страхового портфеля та істотного збільшення витрат на перестраховування. Встановлено, що екстенсивне зростання страхової діяльності без належного контролю ризиків не забезпечило трансформацію доходів у прибуток, що негативно позначилося на власному капіталі та фінансовій автономії страховика.

5. Здійснено діагностику рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ СК «ПЗУ Україна» та оцінено вплив на нього показників прибутковості. За результатами інтегрального оцінювання встановлено зниження рівня фінансово-економічної безпеки у 2024 році з задовільного до незадовільного рівня. Доведено, що ключовим дестабілізуючим чинником стало погіршення показників рентабельності активів і власного капіталу, які мали вирішальний вплив на інтегральний індекс безпеки. Підтверджено наявність тісного причинно-наслідкового зв'язку між рівнем прибутковості страхової діяльності та фінансово-економічною безпекою компанії.

6. Розроблено рекомендації щодо збалансування рівня прибутковості та фінансової стійкості страхової компанії в умовах невизначеності. Запропоновано комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію структури страхового портфеля, удосконалення тарифної політики, підвищення ефективності перестраховального захисту та активізацію інвестиційної

складової прибутку. Обґрунтовано, що реалізація запропонованих рішень сприятиме стабілізації фінансових результатів і формуванню додаткових буферів фінансової безпеки.

7. Сформовано заходи з удосконалення андеррайтингової політики з метою підвищення прибутковості та зміцнення фінансово-економічної безпеки страхової компанії. Обґрунтовано доцільність впровадження диференційованих андеррайтингових стандартів, використання технологій Big Data та предиктивної аналітики, а також скорингових моделей оцінювання ризиків на основі машинного навчання. Доведено, що підвищення якості андеррайтингових рішень дозволить знизити рівень збитковості, забезпечити контроль ризиків і трансформувати управління прибутком у проактивний інструмент забезпечення фінансово-економічної безпеки страхової компанії.

Список використаних джерел

1. Про страхування: Закон України від 18 листопада 2021 року № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
2. Про затвердження Положення про організацію заходів із забезпечення інформаційної безпеки та кіберзахисту надавачами фінансових послуг. Постанова Правління Національного Банку України № 143 від 09.12.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0143500-25#n13>
3. Про затвердження Положення про вимоги до системи управління страховика: Постанова Правління НБУ від 27.12.2023 р. № 194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0194500-23#top>
4. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа : [монографія]. 6-те вид. К. : Знання, 2008. 351 с.
5. Нагайчук Н. Г., Гончаренко О. О. *Фінанси страхових компаній* : навч. посіб. Київ : УБС НБУ, 2010. 527 с.
6. Хрущ Н. А., Ларіонова К. Л., Матвійчук Л. А. *Фінанси страхових організацій* : навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2020. 274 с.
7. Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. *Фінанси страхових організацій* : навчальний посібник. Дніпро: Пороги, 2019. 198 с.
8. Страхування: теорія та практика : навч. посіб. / [Внукова Н. М., Временко Л. В., Успенко В. І. та ін.] ; за заг. ред. Н. М. Внукової. 2-ге вид., переробл. та доп. Х. : Бурун Книга, 2009. 656 с.
9. Журавка О.С. Страхування: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.
10. Onyshchenko S., Maslii O., Kivshyk O., Cherviak A. The impact of the insurance market on the financial security of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 1(48). Pp. 268–281. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3976>
11. Гаманкова О. О. *Фінанси страхових організацій* : навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2007. 328 с.

12. Говорушко Т., Стецюк В., Толстенко О. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 376 с.
13. Morara K., Sibindi A. B. Determinants of Financial Performance of Insurance Companies: Empirical Evidence Using Kenyan Data. *Journal of Risk and Financial Management*. 2021. Vol. 14. P. 566. URL: <https://www.mdpi.com/1911-8074/14/12/566>
14. Ізюмська В.А. Теоретичні основи управління ефективністю діяльності страхової компанії. *Приазовський економічний вісник*. 2021. № 3 (26). С. 116–120. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-3-20>
15. Varnaliy Z., Onishchenko S., Masliy A. Preventing threats as a precondition to increase the level of Economic Security of the State. *Scientific Journal «ScienceRise»*. 2016. Вип. 7/1 (24). P. 41-46.
16. Александрова М. М. Страхування: навч. метод. посіб. Київ: ЦУЛ, 2002. 208 с.
17. Іванова А.П., Шаповал Л.П. Особливості формування прибутку страхової компанії. *Економіка та суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 1110–1116.
18. Кравчук Г., Бережна Т. Дослідження проблем формування фінансових результатів страховиків. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 1 (5). С. 193–203.
19. Бондарчук Н.В., Гуменчук В. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5409>
20. Маслій О. А., Максименко А. П. Ризики та загрози економічній безпеці України у цифровій сфері в умовах війни. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2023. Том 21, № 3(52). С. 179–199.
21. Левковець Н. П., Бабич Л. М., Теслюк Н. П., Наконечна С. А., Гуцалюк О. І. Фінансова безпека страхових компаній в умовах інституційних змін. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.88>

22. Папка О. С. Теоретичні аспекти фінансової безпеки страхових корпорацій. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2011. Вип.3. С. 109-112.
23. Гладчук О. Фінансова безпека українських страхових компаній у сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*, 2023. № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-40>
24. Вдовенко Л. О. Фінансова безпека страхових компаній в умовах нестабільного ринкового середовища функціонування. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 4(37). С. 73-79.
25. Онищенко С.В., Маслій О.А. Міжнародні індексні системи оцінки бізнес-середовища в Україні. *Фінансовий простір*. 2021. №3 (39). С. 168-179. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/784/923>
26. Кривошлик Т., Татаріна Т., Лещенко І. Сутність та місце фінансової безпеки страхової компанії у системі фінансової безпеки держави. *Підприємництво та інновації*. 2024. № 32. С. 172-179. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/32.26>
27. Varnaliy Z., Pugach A. Forming the Priority Guidelines for Providing the State Economic Security. *Economics and region*. 2015. № 5 (54). С. 3–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_5_3
28. Богріновцева Л., Бондарук О., Ключка О. Фінансова безпека страхового ринку: теоретичний аспект. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2023. Вип. 4. С. 216–226. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/91/104>
29. Єрмошенко А.М. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхових організацій : автореф. дис. .канд. екон. наук: 08.06.01. Київ, 2006. 19 с.
30. Маслій О.А. Проактивне управління безпекою фінансового бізнесу в умовах цифровізації. Фінансовий бізнес в Україні та світі : інновації та цифровізація : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (24–25 жовт. 2025 р., м. Львів, Україна). Львів : Растр-7, 2025. С. 378–381.

31. Ситник Н., Тишковець М. Фінансово-економічна безпека страхової компанії та її забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип.38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1262/1216>
32. Шинкаренко О.М., Бразілій Н.М. Методичні аспекти аналізу фінансових результатів страхових компаній. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2015. Вип. 28. С. 164–173.
33. Семенча І.Є. Методика оцінки стану управління фінансово-економічними результатами діяльності страхової компанії. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 35. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1116/1074>
34. Чуницька І. І., Богріновцева Л. М. Особливості діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 71. С. 251-258.
35. Kudinova A., Maslii O., Smokvina V., Tsyhanenko K. The impact of digitalization on the financial institutions' economic security in the face of growing cyber threats. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2025. Vol. 4, № 63. P. 466–483. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.63.2025.4790>
36. Журавка О.С., Діденко І.В., Колесник А.І. Фактори впливу на фінансову безпеку страхових компаній. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. №5. С. 15–20.
37. Нагайчук Н.Г. Інструментарій управління фінансовою безпекою страховиків. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. № 2. С. 195–198.
38. Качула С.В., Лісяк Л.В., Ляшевський Я.О. Аналіз формування доходу і розподілу прибутку страхових компаній (на прикладі акціонерної компанії «Страхова група «ТАС»). *Агросвіт*. 2021. № 1-2. С. 12–19. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.1-2.12>
39. Aleskerova Yu., Rachok V. Analysis of the insurance company's financial status assessment. *The scientific heritage*. 2020. № 43. С. 3–11.

40. Показники діяльності страхових компаній. Наглядова статистика. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#6>
41. Маслій О.А., Полив'яна Т.П. Виклики економічній безпеці страхового бізнесу в умовах воєнного стану. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 17 трав. 2023 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 54–57.
42. Форіншурер. Інтернет-журнал про страхування. Офіційний сайт. URL: <http://forinsurer.com/>
43. Ліга страхових організацій. Офіційний сайт. URL : <http://uainsur.com/>
44. Офіційний веб-сайт страхової компанії «ПЗУ Україна». URL: <https://www.pzu.com.ua>
45. Шаповал Л.П., Кудлай К.Д. Оцінка рентабельності діяльності страхових компаній. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2020. Випуск 38. С. 81–86.
46. Приступа Л.А., Возовик І.А. Концептуальні засади фінансового управління страховою компанією в сучасному бізнес-середовищі. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 2. С. 125-129. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/25-1.pdf>
47. Onyshchenko S., Maslii O., Maksymenko A. The threats of Ukraine financial security: identification and systemization. *Economics and Region*. 2019. №2 (73). С. 73–80.
48. Малащук О. Фінансова стійкість страхової компанії в умовах сучасних викликів. *Управління змінами та інновації*. 2025. № 14. С. 104-107. URL: <https://doi.org/10.32782/CMI/2025-14-16>
49. Гудзинська Л. Ю., Грипа В. А. Інвестиційна діяльність страхових компаній України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3842/3762>

50. Журавка О. С., Кожушко І. О., Рябушка Л. Б. Процес управління страховим портфелем страхової компанії. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 9. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-08-02>
51. Маслій О.А. Страхування фінансових ризиків як інструмент забезпечення фінансової стійкості бізнесу в умовах невизначеності. Міжнародна науково-практична конференція «Молодіжна наука: інновації та глобальні виклики». Полтава : НУПП, 2024. С. 187.
52. Корват О.В., Мамедов Н.К. Управління доходами страхової компанії. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. С. 1–8.
53. Балицька М.В. Основні принципи та механізм управління фінансовою стійкістю страхової організації. *Інвестиції: практика до досвід*. 2016. № 19. С. 61–64.
54. Мельничук І., Надієвець Л., Заболотний Д. Прибутковість страховика: оцінка та управління в сучасних умовах. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 5 (05). С. 90-93. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-5-16>
55. Калугарь А.В., Кучерівська С.С. Особливості взаємодії учасників страхування в період війни. *Економіка та суспільство*. 2022. №46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2022/1951>
56. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 568 с.
57. Маслій О.А. Вплив розвитку Індустрії 4.0 на стан страхового ринку. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 27 листоп. 2025 р.). Івано-Франківськ : НАІР, 2025. С. 19–20.
58. Березька К., Кнейслер О., Спасів Н., Кулина Г. Інформаційна технологія прогнозування фінансових результатів страхових компаній. *Ukrainian Journal of Information Technology*. 2021. Vol. 3. No 2. P. 87–93.

59. Шаповал Л.П., Колотій Ю. Фінансове моделювання управління грошовими потоками страхової компанії. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. № 1–2. С. 142–196.
60. Ролінський О.В., Улянич Ю.В. Візуалізація даних та фінансова безпека на страховому ринку України. *Агросвіт*. 2021. № 16. С. 45–51.
61. Шолойко А.С. Роль реінжинірингу бізнес-процесів при формуванні фінансової безпеки страховика. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 21. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2016/12.pdf
62. Онищенко С.В., Маслій О.А., Пантась В.В. Ділова активність бізнесу в Україні: цифрова трансформація та сталий розвиток. *Економіка і регіон*. 2024. № 1 (92). С. 136–146. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1\(92\).3321](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1(92).3321)
63. Шірінян А. А. Конкурентна позиція страхової компанії на ринку страхових послуг. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2023. № 12 (271). С. 97–107.
64. Бомба І.І. Управління безпековою діяльністю страхових компаній в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Львів, 2020. 20 с.
65. Process Innovation: Reengineering work through information technology. 1993. Boston : Harvard Business School Press. P. 164.

ДОДАТКИ